

Handläggare
Emily Tjäder
Telefon: 08-508 28 741

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2018-09-25, p. 7

Tertialrapport 2 2018 för miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar följande;

1. Godkänna förvaltningens förslag till tertialrapport 2 samt överlämna den till kommunstyrelsen.
2. Godkänna förvaltningens förslag om budgetjustering med 1,0 mnkr ur central medelsreserv 2 i kommunfullmäktiges budget för 2018.
3. Godkänna omslutningsförändringar om 2,5 mnkr för ökade kostnader och intäkter inom projektverksamheten samt 1,0 mnkr för minskade intäkter och kostnader inom tillsynen, d.v.s. om totalt 1,5 mnkr.
4. Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Mikael Nyberg
Avdelningschef

Nämndens ekonomi och verksamhet

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

I tertialrapport 2 prognostiseras ett nettoutfall exklusive ansökta budgetjusteringar om 114,9 mnkr, vilket ger en prognos i nivå med budget. Nettoutfall inklusive ansökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr prognostiseras till 115,9 mnkr.

Prognosen för bruttokostnaderna, inklusive budgetjusteringar som ansökts om, uppgår till 249,1 mnkr medan intäkterna beräknas uppgå till 133,2 mnkr.

Av kommunfullmäktige beslutade satsningar

Nedan redogörs för de områden som nämnden erhållit medel för i budget:

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

- *Förstärkta*

ekosystemtjänster och miljöövervakning (0,5 mnkr):
Genom frukostseminarier har förvaltningen, samordnat med erfarenheter från Norra Djurgårdsstaden, lyft fram GYF (Grönnytefaktor) och

ekosystemtjänster samt i övrigt goda exempel från Stockholm generellt. Förvaltningen har erbjudit och genomfört workshops om ekosystemtjänster i ett antal exploaterings-/planprojekt. Förvaltningen samordnar ansökningar om medel från Boverket om Grönare städer inom ramen för Grönare Stockholm i syfte att stärka ekosystemtjänsterna i staden.

- *Förstärkt klimatarbete (2,0)*: Förvaltningen har testat verktyget för klimatpåverkan i byggskedet hos fyra av stadens fastighetsägare. Arbetet med att implementera verktyget i Norra Djurgårdsstadens nyproduktion pågår. Förvaltningen deltar i Climate Neutral Cities Alliance (CNCA) projekt Consumption and Urban De-carbonization: New Tools and Approaches rörande utveckling av beräkningsmodeller för konsumtionens klimatpåverkan. Resultat jämförs med C40s tidigare projekt där universitet i Leeds beräknat konsumtionens klimatpåverkan för ett antal städer. Förvaltningens arbete med konsumtionsbaserade utsläpp har avrapporterats till nämndens sammanträde i juni.
- *Förstärkt kommunikation och nya e-tjänster (4,0)*: Miljöförvaltningen har förstärkt det kommunikativa arbetet bland annat genom en kommunikatör på halvtid på livsmedelskontrollen. Arbetet med migrering av förvaltningens e-tjänster till ny plattform fortsätter liksom införandeprojektet av det uppdaterade ärendehanteringssystemet Ecos 2.
- *Handlingsplan mikroplaster (1,0 mnkr)*: En handlingsplan för mikroplaster tas under året fram i samverkan med berörda nämnder och styrelser. Planens huvudsakliga syfte är minskad spridning av mikroplaster till vattenmiljön i Stockholm. I arbetet ingår kartläggning av källor som orsakar spridning av mikroplaster i Stockholm samt framtagande av förslag till åtgärder. På en workshop med berörda intressenter i juni presenterades de utredningar som har tagits fram som underlag till handlingsplanen. Ett utkast till handlingsplan kommer att internremitteras under senhösten 2018 inför politisk behandling och extern remittering.
- *Övervakning vatten (2,0 mnkr)*: Miljöförvaltningen bistår Stockholm Vatten och Avfall i arbetet med att genomföra flödesproportionell provtagning av fosfor och metaller i dagvatten i syfte att verifiera belastningsberäkningarna på stadens sjöar och

vattendrag. Övervakningen av miljögifter i vatten, sediment och biota (kemisk status) samt övervakning av biologiska kvalitetsfaktorer (ekologisk status) har utförts enligt miljöövervakningsplanen och resultaten används för arbetet med lokala åtgärdsprogram samt rapporteras till länsstyrelsen inför kommande statusklassificeringar.

- *Miljöbilsarbete (1,0 mnkr)*: Förvaltningen har påbörjat arbetet med uppdatering och vidareutvecklade av fordonskrav i samband med SKL Kommentus Inköpscentrals nya fordonsupphandling där förvaltningen ingår i en referensgrupp som representant för staden. Vidareutvecklingen består i att kemikaliekraav ska försöka inkluderas. Förfrågningsunderlaget ska gå ut under hösten och upphandlingen ska avslutas i början av 2019. Förvaltningen stödjer trafikkontoret i framtagandet av en konsekvensanalys av elektrifiering av fordonsflottan och en konsult har avropats för hjälp med delar av arbetet. Arbetet med ytterligare 150 laddplatser har inletts tillsammans med trafikkontoret och flera aktörer har visat intresse.
- *Hållbarhetsstrateg (0,5 mnkr)*: En lansering av stadens hållbarhetskrav vid markanvisningar har genomförts. Ytterligare fördjupningar kommer att erbjudas under året vad gäller hållbar energianvändning (genomförd), hållbar mark och vattenanvändning (genomförd), giftfritt Stockholm (planerat till slutet av 2018) samt miljöanpassade transporter (planerat till slutet av 2018). Ambitionen är att samordna erfarenheter från Norra Djurgårdsstaden med ovan nämnda sakområden och lyfta fram goda exempel från Stockholm generellt. I syfte att öka kunskapen om nya bullerregler, miljö kvalitetsnormer för vatten m.m. har ett utbildningspaket erbjudits samtliga sektioner på SBK. Två utbildningstillfällen är inbokade och fler är att vänta.

Extra medel i avstämningsärendet:

Budgeten från kommunfullmäktige var ursprungligen netto 107,2 mnkr men i avstämningsärendet erhöLL nämnden ytterligare 7,7 mnkr för vattenförbättrande åtgärder (från central medelsreserv 2). Den sammanlagda nettobudgeten efter avstämningsärendet uppgår till 114,9 mnkr. Inga extra

medel erhöles i tertialrapport 1.

Aktiviteter beslutade av kommunfullmäktige

Nedanstående aktiviteter har beslutats av KF för MHN och ska leda till att KF:s mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås.

- *Trafiknämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en konsekvensanalys av elektrifiering av fordonsflottan:* Miljöförvaltningen bistår med kompetens och delansvar vid genomförandet av konsekvensanalysen. Konsulthjälp för delar av arbetet har anlåtats och ärendet kommer att presenteras för MHN mot slutet av året.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda hur växtbeksädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar:* En översiktlig inventering över lämpliga platser finns framtagen, projektplan och upplägg för arbetet har behandlats i en förvaltningsövergripande styrgrupp där även stadsbyggnadskontoret medverkar. En sommarpraktikant bidrar med att utforma struktur för slutrapporten och sammanställa en del underlag. Därutöver visst konsultstöd för genomförandet. Styrgruppsmöte med lägesavstämning inplanerat i september.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare, leda och utvärdera projekt för att mäta vattenkvalitet för identifiering av föroreningar och effektivt följa god vattenstatus (iWater):* Miljöförvaltningen deltar i det Vinnovafinansierade projektet iWater tillsammans med Ericsson, Telia, SVOA, KTH, SU och Linköpings universitet. Projektet har sökt och beviljats totalt 6,5 Mkr från Vinnova för att genomföra fas II. Fokus ligger på att utveckla användbarheten för en smart stad med fokus på Mälarens vattenkvalitet samt badvatten. Inom projektet testas sensorer för mätning av olika parametrar som påverkar vattenkvaliteten.
- *Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskydds-*

nämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsätraskogen. Förvaltningen bistår med tillsynserfarenhet från övriga naturreservat samt med ekologiska underlag till säkerställandearbetet av nya reservat. Årstaskogens naturreservat och Rågsveds naturreservat har trätt i kraft. Ett beslutsunderlag finns framtagen för Hagsätraskogen vilket innebär att inrättande skulle kunna ske under året. För Kyrkhamn har arbetet återupptagits och bland annat diskuteras en ny gränsdragning som tar hänsyn till kopplingen Kyrkhamn-Riddersvik.

- *Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.* Förvaltningen har verkat för att tillgängliggöra naturreservaten. Detta har skett genom samverkan med berörda förvaltningar på återkommande samverkansmöten ("reservatsdagar") samt i den löpande skötselrådgivningen angående t.ex. skyltning och upprustning av entréer. Förvaltningen har under året fortsatt utveckla information via t.ex. sociala medier samt har synliggjort Biologiska mångfaldens dag den 22 maj. Under 2018 har förvaltningen även påbörjat rådgivning om ekologiska förstärkningar i bl.a. Flaten och Rågsved utifrån internt på förvaltningen framtagna utredningar.
- *Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden undersöka innovativa metoder för biologisk sanering exempelvis för framtida sanering av förorenade markområden som utreds som naturreservat.* Frågan har väckts avseende saneringsaktiviteter i Snösätra. Arbetet har påbörjats genom att exploateringskontoret handlat upp en konsult för sammanställning av tänkbara metoder. I detta arbete har förvaltningen bistått med kunskap.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utöka arbetet med att undersöka vilka källor som lokalt orsakar spridning av mikroplaster och i samarbete med*

berörda nämnder ta fram en handlingsplan med prioriterade åtgärdsförslag för att minska spridningen av mikroplaster: En handlingsplan för mikroplaster tas under året fram i samverkan med berörda nämnder och styrelser. Planens huvudsakliga syfte är minskad spridning av mikroplaster till vattenmiljön i Stockholm. I arbetet ingår kartläggning av källor som orsakar spridning av mikroplaster i Stockholm samt framtagande av förslag till åtgärder.

- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbottentvätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor:* Arbetet med att ta fram en finansieringsmodell för etablering av en båtbottentvätt fortsätter. I arbetet ingår utredning av lämplig modell samt placering av tvätten. Arbetet bedrivs inom ramen för EU-projektet LIFE IP Rich Waters.
- *Utbildningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska under året utreda hur man kan samverka för att utveckla arbetet med lärande för hållbar utveckling i stadens skolor:* Samverkan med utbildningsförvaltningen har inletts för att utreda på vilket sätt miljöförvaltningen kan stötta i att utveckla lärandet för hållbar utveckling i stadens skolor.
- *Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden revidera riktlinjerna för måltider i stadens skolor med syfte att öka andel ekologisk mat och minska klimatpåverkan:* Förvaltningen har bidragit med sin kompetens kring ekologiska livsmedel och klimatpåverkan av mathantering till utbildningsförvaltningen och kommunstyrelsen i arbetet med att ta fram en måltidsstrategi, och kommer under hösten att delta i arbetet med att revidera riktlinjerna för måltider i stadens skolor.

Obligatoriska nämndindikatorer

Nedanstående obligatoriska nämndindikatorer har beslutats av KF för MHN och som är obligatoriska för nämnden att följa upp. Till varje indikator fastställer nämnden ett mål:

- *Sjukfrånvaro*: Räknas som procent av avtalad tid för månadsavlönade. Redovisas som det s.k. rullande - tolv månadersgenomsnittet. Målvärde för 2018 är en sjukfrånvaro på högst 3,5 procent. Under 2016 och 2017 har sjukfrånvaron ökat och toppade under 2017 på 3,7 procent men har börjat sjunka och låg i juni 2018 på 3,35 procent. Staden som helhet låg i juni 2018 på 6,35 procent.
- *Sjukfrånvaro dag 1-14*: Räknas som procent dag 1-14 av avtalad tid för månadsavlönade. Målvärde för 2018 är högst 1,2 procent. Utfall för 2017 var i oktober 1,3 procent men har börjat sjunka och låg i juni 2018 på 1,14 %. Korttidsfrånvaron har legat förhållandevis stabilt över tid.
- *Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram*: Antal upphandlingar med ett kontraktsvärde över 1,8 mkr som har annonserats under året och där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram i strategifasen i förhållande till samtliga upphandlingar som har annonserats under året med ett kontraktsvärde över 1,8 mkr. Målvärde för 2018 är 100 %. Utfall tertial 2: förvaltningen har ingen upphandling över tröskelvärdet.
- *Andel elektroniska inköp*: Andelen inköp som genomförs på centrala avtal i inköpssystemet (Agresso inköpsmodul) i förhållande till samtliga inköp inom de centrala avtalsområden som är anslutna till e-handel. Reviderat målvärde för 2018 i T1 är 55 procent. Utfall tertial 2: 67 %.

Bilagor

1. SLK:s blankettset
2. Uppföljning av tillsynsplan, miljöbalken
3. Livsmedelskontroll 2018
4. Ansökan om budgetjustering från central medelsreserv 2

Innehåll

Sammanfattande analys.....	9
1. Ett Stockholm som håller samman.....	15
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar.....	15
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo.....	16
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla.....	17
1.7 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet.....	18
2. Ett klimatsmart Stockholm.....	18
2.1 Energianvändningen är hållbar.....	18
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade.....	23
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning.....	28
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva.....	36
2.5 Stockholms miljö är giftfri.....	36
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund.....	38
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	42
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion.....	42
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad.....	43
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva.....	46
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar.....	46
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	48
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika.....	48
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor.....	49
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering.....	50
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention.....	51
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla.....	52
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande.....	52
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning.....	53
Uppföljning av ekonomi.....	54
Nämndens ekonomiska förutsättningar.....	54
Uppföljning av driftbudget.....	55
Investeringar.....	58

Omslutningsförändringar	58
Budgetjusteringar	58
Analys av balansräkning	58
Synpunkter och klagomål.....	60
Kvalitetsarbete.....	61

Sammanfattande analys

I tertialrapport 2 prognostiseras ett nettoutfall exklusive ansökta budgetjusteringar om 114,9 mnkr, vilket ger en prognos i nivå med budget. Nettoutfall inklusive ansökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr prognostiseras till 115,9 mnkr.

Budgeten från kommunfullmäktige var ursprungligen netto 107,2 mnkr men i avstämningsärendet erhöll nämnden ytterligare:

- 7,7 mnkr för vattenförbättrande åtgärder från CM 2

Som tabell nedan visar uppgår den sammanlagda nettobudgeten efter avstämningsärendet till 114,9 mnkr.

	Kostnader	Intäkter	Netto
KF budget 2018	203,3	-96,1	107,2
Budgetjustering för lokala åtgärdsprogram	7,7		
Omslutningsförändringar	32,6	-32,6	
Budget avstämningsärendet	243,6	-128,7	114,9
Omslutningsförändringar	3,1	-3,1	
Budget efter T1	246,7	-131,8	114,9

I samband med tertialrapport 2 ansöker nämnden om 1,0 mnkr för arbetet med lokala åtgärdsprogram.

Tillsynsintäkterna prognostiseras minska beroende på vikande antal tillståndsansökningar för värmepumpar och personalbortfall (föräldraledigheter, personalomsättning, sjukdom och VAB). Förvaltningen har dessutom fått flera utredningsuppdrag som inte var budgeterade. Som en konsekvens av dessa uppdrag omfördelades resurserna, vilket utöver personaltapp har bidragit till att vissa tillsynsområden har prioriterats ner.

Nämnden bedöms i stort sett uppnå sina mål.

Avdelningen Plan och miljö

Avdelningen genomför verksamhetsplanen utan avvikelser. Planeringen och genomförandet av bostadsprojekt sker utan någon stagnation. En viss övervikt mot infillprojekt och högre efterfrågan på mark för hyresrättsbyggnation kan ses. Ett vikande antal markanvisningar under inledningen på året bedöms vägas upp senare under året. En första lansering av stadens hållbarhetskrav vid markanvisningar har genomförts. Ambitionen är att samordna erfarenheter från Norra Djurgårdsstaden och lyfta fram goda exempel från Stockholm generellt. I syfte att öka kunskapen om nya bullerregler, MKN vatten mm har ett utbildningspaket erbjudits samtliga sektioner på SBK. Två utbildningstillfällen är inbokade och fler är att vänta.

Klimat och energieffektiviseringsarbetet pågår med omfattande klimatanalyser som avrapporterats till stadsledningskontoret och MHN. Rapporterade uppföljningar har bl.a. omfattat klimatmålet, energieffektiviseringsmålet och solenergimålet i miljöprogrammet. Avdelningen har projektlett och avrapporterat stadens arbete enligt lagen om energikartläggningar av stora företag. Vidare har energikraven i Norra Djurgårdsstaden utvecklats tillsammans med exploateringskontoret. En viss eftersläpning av energi- och klimatrådgivningsbesök har tillfälligt skett pga. personalomsättning men återgick till normal nivå i april. Avdelningen har dessutom tillsammans med flera av stadens fastighetsbolag och IVL (Svenska miljöinstitutet) utvecklat ett verktyg för att bedöma klimateffekter av byggmaterial och byggprocessen. Ett arbete har påbörjats med att ta fram energiindikatorer som bättre speglar den växande staden. Ett större seminarium om minskning av plast i avfall har förberetts i samarbete med Stockholm Exergi inom ramen för Klimatpakten. Analys av möjliga åtgärder för att minska växthusgasutsläppen för perioden 2020-2023 har genomförts och överlämnats till stadsledningskontoret.

Under året har arbete pågått med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram mot omgivningsbuller för perioden 2019-2023. Förslaget kommer att behandlas i en förvaltningsövergripande styrgrupp under hösten 2018, för senare beslut i KF. Miljöförvaltningen utreder tillsammans med trafiknämnden och exploateringsnämnden hur växtb eklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar. Redovisning till kommande årsskifte.

Andelen miljöbilar i nybilsförsäljningen har fortsatt minska och det ser svårt ut att klara målet att hälften av alla nya bilar ska vara miljöbilar år 2019. Bättre har det gått med stadens egna fordon där avdelningen ansvarar för stadens fleet-manager funktion. Upphandling av elbilspooltjänst, fordonsadministrationssystem, elektronisk körjournal och hyrbilar pågår i samarbete med serviceförvaltningen och beräknas vara klara under år 2018. Avdelningen bistår med kompetens och delansvar vid genomförandet av konsekvensanalysen för en elektrifiering av bilflottan. Avrop av konsult hjälp för delar av arbetet pågår och ärendet kommer att presenteras för nämnden mot slutet av året.

Avdelningen har bidragit till inrättandet av nya reservat i Årstaskogen och Årsta holmar (inrättad) samt Rågsved (inrättad) samt Hagsåstraskogen (pågår). Arbetet med ett naturreservat i Kyrkhamn har avvaktat den nya biobränsleeldade pannan som ska lokaliseras till Lövsta. Ny gränsdragning som tar hänsyn till kopplingen Kyrkhamn-Riddersvik diskuteras i arbetsgruppen.

Avdelningen har därtill arbetat vidare med stadsdelarna för att bättre tillgängliggöra naturreservaten. Avdelningen deltar i samordningsgruppen för ett grönare Stockholm.

Ett förvaltningsövergripande arbete och analys har genomförts vad gäller var återstående 30 mkr från Grönare Stockholm gör störst nytta i Stockholms spridningskorridorer. Ett fortsatt arbete pågår även för att föreslå etablering av en eko-/sociodukt på lämplig plats som minskar barriärer för både människor och djur. En etablering vid Farsta strand har uteslutits på grund av för höga kostnader.

Frågan har väckts avseende saneringsaktiviteter i Snösätra. Arbetet leds av exploateringsnämnden och förvaltningen bistår.

Tillsynen av kemikalier i varor har hittills under året tema fluorerade ämnen och inspektioner inom två av delprojekten har genomförts tillsammans med Malmö, Göteborg och Helsingborgs kommuner. Analys av inköpta varor sker i ett sammanhang – för samtliga delprojekt - under hösten.

Avdelningen Hälsoskydd

Personalomsättningen har under året varit ovanligt hög vilket har medfört att den planerade tillsynen har behövt justeras ner. Jämfört med plan innebär det ca 100 färre fastighetsägarinspektioner, 50 färre inspektioner avseende avfall på restaurangverksamheter, mindre tid (ca 500 timmar) för arbete med uppföljningsärenden inom skola och förskola samt en halvering av den planerade tiden för arbete med riktad bostadstillsyn. Den planerade tillsynen på vandrarhem har ställts in helt. Personalomsättningen beror på föräldraledigheter, sjukskrivningar, uppsägningar och tjänstledig personal. Det har inte gått att rekrytera ny tillsynspersonal fullt ut under våren på grund av utbudet på arbetskraftmarknaden. Rekrytering kommer göras på nytt under hösten, men det är inte tillräckligt för att läka tappet på helårsbasis. Några byten av personal mellan enheterna har genomförts för att tillmötesgå individuella önskemål om utveckling genom att arbeta inom andra arbetsområden. Sjukskrivningarna är inte arbetsrelaterade.

Utöver det som planerats i VP 2018 har ett uppdrag tillkommit. Avdelningen har påbörjat en utredning av möjligheterna att inrätta nya citybad. Ett uppdrag som i budgeten var riktat till exploateringsnämnden, men som nu i stället leds av miljöförvaltningen efter beslut av de tekniska förvaltningscheferna. Som en konsekvens av detta uppdrag måste resurserna prioriteras om, vilket utöver personaltapp har bidragit till att vissa tillsynsområden har prioriterats ner.

Nämnden har under våren på fråga från restaurangbranschen (Visita) fattat ett principiellt beslut att frityrfett och fett från fettavskiljare från restaurangverksamhet utgör hushållsavfall och därmed bara får transporteras av kommunen. Verksamhetsutövare som vill anlita annan entreprenör än av staden upphandlad måste därför ansöka om dispens för detta. Under våren har avdelningen handlagt en sådan ansökan om dispens från McDonald's. Nämnden har beviljat dispensen på den huvudsakliga grunden att möjligheten att anlita en egen entreprenör utgör ett viktigt led i bolagets systematiska miljöarbete i flera olika kommuner, som syftar till avfallsminimering och möjlighet till återvinning. McDonald's bedöms därmed ha särskilda skäl för att anlita egen entreprenör och bedöms kunna hantera avfallet på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Arbete med att i samarbete med övriga kommuner i länet få till stånd en upphandlad beredskap för sanering av allvarlig smitta (t.ex. blödarvirus såsom Ebola) pågår och beräknas

vara klart under hösten. Arbetet med att utveckla e-tjänsten för värmepumpar pågår. På grund av övergången till ny dataleverantör (Tieto) kommer detta arbete dock inte att kunna slutföras under året som planerat.

Förvaltningen har tillsammans med miljöborgarrådet överlämnat en promemoria med förslag till miljödepartementet om att införa registreringsplikt för kyltorn i syfte att underlätta smittspårning i samband med utbrott av legionella och för att underlätta tillsynen.

Avdelningen Livsmedelskontrollen

Under 2017 infördes ett nytt arbetssätt där styrningen av verksamheten har utvecklats. Bland annat har avdelningens kontrollplan förbättrats och planeringen för respektive kontrollobjekt styrs numera tydligare för att säkerställa att kontrollen omfattar samtliga relevanta lagstiftningsområden. Arbetet med att implementera det nya arbetssättet fortsätter under 2018.

I början av året infördes även en ny kontrollrapport som har tagits fram gemensamt med Livsmedelsverket, Göteborg, Malmö och Uppsala. Syftet är att förbättra kommunikationen med verksamhetsutövarna, men även att öka samsynen mellan de olika kontrollmyndigheterna. Den nya rapporten används nu och den kommer att utvärderas löpande under året.

Under mars genomfördes en gemensam kontrolldag i länet med fokus på redlighet och fusk på restauranger. Projektet som kallades "Får du det du betalar för?" fokuserade på svenskt kött, ekologiskt och krav samt skyddade beteckningar som fetaost och parmaskinka. Under två dagar genomfördes 311 kontroller i länet och redan veckan efter publicerades resultatet genom ett pressmeddelande.

Under 2018 genomförs två kontrollblock, där avdelningens inspektörer genomför samma typ av kontroller under en begränsad tidsperiod. Fördelen med detta arbetssätt är att kontrollmetodiken utvecklas och samsynen för svåra avvägningar diskuteras strukturerat. Resultaten från kontrollerna kan också presenteras samlat och kompetensen hos inspektörerna höjs. De block som genomförs 2018 är revision av skolor (klart) och spårbarhet hos grossister (genomförs i höst).

Samverkan fortsätter på flera håll, bland annat i storstadsnätverket. Arbetet med att ta fram nyckeltal för att bättre kunna jämföra arbetet i de större kommunerna har påbörjats. Målsättningen är att bättre kunna analysera skillnader i styrningen av kontrollen. Som ett steg mot mer likvärdiga kontroller har ett benchmarking-projekt påbörjats där bedömningar i olika kontrollsituationer jämförs mellan storstäderna.

Under perioden januari-juli genomfördes ca 5000 inspektioner, vilket följer verksamhetsplanen. Under samma tid fick avdelningen in över 700 anmälningar om matförgiftning. Dessa bedömdes, och utredning påbörjades senast nästa dag i de fall det bedömdes nödvändigt, i 90 % av ärendena.

Avdelningen Miljöanalys

De lokala åtgärdsprogrammen för Brunnsviken, Bällstaån och Råcksta träsk är klara för kontorsremiss till de deltagande förvaltningarna och Stockholm Vatten och Avfall AB. Efter kontorsremissen kommer programmen att bearbetas inför politisk behandling. Politisk

behandling kan ske efter att staden har enats om ansvarsfördelning gällande dagvatten. Ytterligare elva lokala åtgärdsprogram är under framtagande. Miljöanalys omfattande övervakning av miljögifter i vatten, sediment och fisk utgör underlag till de lokala åtgärdsprogrammen. I höst kommer resultaten från övervakningen i sediment i Judarn, Kyrksjön, Trekanten, Långsjön, Magelungen, Drevviken, Ulvsundasjön, Riddarfjärden, Årstaviken och Flaten att presenteras för miljö- och hälsoskyddsnämnden. Undersökningen visar att flera ämnen överskrider miljökvalitetsnormen för sediment bl.a. bly och TBT.

Miljöförvaltningen har också påbörjat ett forskningssamarbete med Örebro Universitet och Niras Sweden AB i syfte att spåra källorna till PFAS. En första rapport från forskningssamarbetet visar att halterna av PFOS samt 28 olika PFAS-ämnen är klart förhöjda i Mälarens sediment inom Stockholms stads gränser jämfört med halter i sediment i bakgrundssjöar. Inom Stockholms stads gränser har drygt 20 potentiella källområden identifierats varifrån PFAS kan läcka ut till Mälaren. För att ge en bättre förståelse för tillförseln av PFAS till Mälaren föreslås att spridning via samt dagvatten samt PFAS i atmosfärisk deposition undersöks.

Under året tas en handlingsplan för minskad spridning av mikroplast fram i samarbete med berörda nämnder och styrelser. En rekommendation om konstgräs, fallskydd och gummi-granulat är för närvarande ute på internremiss i staden och sista svarsdag är den 31 oktober. Miljöanalys deltar också i ett forskningssamarbete som leds av Örebro Universitet i gällande övervakning av mikroplast i de stora sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren). Inom ramen för Drizzle tas bland annat det lokala åtgärdsprogrammet för Riddarfjärden fram. En kommundoktorand har anställts inom ramen för kunskapscentret för dagvatten, Drizzle. Forskningen kommer att fokusera på karaktärisering av dagvatten avseende mikroplaster samt härledning och kvantifiering av källor till mikroplast. Under våren har litteraturstudier och förberedelse för provtagning av mikroplast i dagvatten påbörjats.

Miljöanalys har fått medel från digital förnyelse för att utveckla ett GIS-baserat stöd för naturmarksskötsel med inriktning på gynnande av biologisk mångfald. Prototypen blev klar i april 2018 och kommer att presenteras för nämnden i höst. Förvaltningen fortsätter arbetet med att presentera naturförstärkningsåtgärder på miljöbarometerns idébank. Under året har bland annat åtgärder tagits fram för Flatens naturreservat som gynnar groddjur och för Rågsveds friområde som gynnar ädellövträdsmiljöer, våtmarker, skogsmark, öppna marker, bekämpning av invasiva arter samt åtgärder som höjer värdet för rekreation och friluftsliv. Förvaltningen har även uppdaterat det GIS-baserade verktyget ”ekdatabasen” där förslag på förstärknings- och restaureringsåtgärder för ekmiljöer presenteras.

Arbetet med att ta fram en ny kemikalieplan har påbörjats. Den nuvarande kemikalieplanen gäller 2014-2019 och målet är att ha ett förslag till ny plan klar för politisk behandling och remittering före sommaren 2019. Under försommaren genomfördes intervjuer och enkätstudier i syfte att ta reda på hur åtgärderna i den nuvarande kemikalieplanen har fungerat.

På nämndsammanträdet i maj presenterade förvaltningen en plan för hur den hälsorelaterade miljögiftsövervakningen kan utvecklas. Planen utgår från en rapport som Åke Bergman, professor i miljökemi vid Stockholms Universitet, har arbetat fram på uppdrag av förvaltningen.

Miljöanalys arbete med att utveckla arbetssätt och standarder för ”kemikaliesmart förskola” från byggnation till fullskalig verksamhet fortsätter. Arbetssättet har testats i en nybyggd förskola (Hovet, Hägersten-Liljeholmen). Provtagning av damm i den nybyggda förskolan visar mycket låga halter av skadliga ämnen. Arbetssättet testas även vid en renovering av en förskola och på en förskola som enbart vidtar åtgärder enligt nivå 1 i vägledningen för kemikaliesmart förskola.

Förvaltningen driver EU-projektet NonHazCity. Projektet fokuserar på källorna till de kemikalier som via olika transportvägar, så som reningsverk och dagvatten, hamnar i Östersjön. Målet är att minska mängden skadliga kemikalier som hamnar i Östersjön och på köpet få en sundare hem- och arbetsmiljö. Inom ramen för projektet tas bland annat kemikalieplaner för de medverkande städerna fram. Resultaten av projektets olika delprojekt presenteras på en slutkonferens i mars 2019.

Avdelningen SLB-analys

Meteorologiska variationer mellan åren påverkar halterna. Inledningsvis 2018 är halterna av kvävedioxid och antalet dygn med kvävedioxidhalter över $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$ något lägre jämfört med samma period år 2017 i innerstaden. Däremot har halterna av kvävedioxid och antalet dygn med kvävedioxidhalter över $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$ varit högre än de senaste åren vid Essingeleden. Miljökvalitetsnormen för dygnsmedelvärde under år 2018 är redan överträdd intill Essingeleden och Hornsgatan. Det kan inte heller uteslutas att miljökvalitetsnormen kommer att överträdas på fler innerstadsgator under 2018.

Efter en sen vår så torkade körbanorna upp i mitten av mars. Därefter var våren extremt torr i Stockholm vilket gav mycket torra körbanor och höga partikelhalter. Dessutom utförde trafikkontoret upptag av sand senare än tidigare vårar på grund av risk för nattkyla. Samtidigt har det varit mer ostliga vindar än tidigare vårar. Detta har gjort att halterna varit lite ojämnt spridda mellan gatorna. Hornsgatan, S:t Eriksgatan samt Essingeleden har över 30 dygn (max 35 tillåtna under ett kalenderår), medan Folkungagatan och Sveavägen har under 10 dygn med PM10 halter över $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Historiskt har det varit mycket sällsynt att innerstadsgatorna får uppemot 5 dygn över MKN under hösten så chanserna är goda att normen kommer att klaras i innerstaden. Däremot föreligger det en risk för att Essingeleden kommer att överskrida miljökvalitetsnormen.

Ansökan till Smart stad ”Allt om Stockholmsluften – nu och de kommande dagarna” har medgivits finansiering enligt beslut av stadsdirektören på rekommendation av styrgruppen för Smart stad. Totala kostnaden uppgår till 3 770 tkr fördelat över 2018, 2019 och 2020.

SLB-analys har anställt personal som kommer att arbeta heltid med projektet. Under 2018 påbörjas planeringen, utvecklingen och testerna av prognosberäkningarna, både lokala och regionala prognoser avseende luftföroreningar och björkpollen. De lokala prognoserna avser hur utsläppen från källor inom länet påverkar halterna de närmast kommande 4 dagarna och de regionala prognoser avser hur utsläppen i resten av Europa kommer påverka halterna. Kvaliteten i beräkningarna behöver säkerställas genom jämförelser med mätningar. En student vid Meteorologiska institutionen kommer under hösten 2018 att analysera noggrannheten i de regionala prognoserna inom ramen för ett akademiskt examensarbete. Umeå universitet kommer under 2018 att påbörja rekryteringen av testpersoner. De ska dels utvärdera användbarheten av informationen, dels delta i en hälsoenkätstudie som syftar till att

påvisa kopplingen mellan det utvecklade hälsoindexet och astmabesvär hos testpersonerna. Umeå universitet kommer att ansvara för denna del av projektet.

Avslutningsvis är efterfrågan på SLB-analys expertkompetens fortsatt hög. Driften av Östra Sveriges Luftvårdsförbund sker enligt avtal till och med 2019.

Avdelningen Verksamhetsstöd

Förberedelserna inför förvaltningens flytt till evakueringslokaler första helgen i september har varit intensivt de senaste månaderna, med bl.a. information, städning, rensning, inventeringar och arbetsmiljökonsekvensbeskrivningar.

Ett omfattande arbete har gjorts med bl.a. information och inventering som förberedelse inför att den nya dataskyddsförordningen (GDPR) trädde i kraft den 25 maj. Fortfarande återstår en del arbete, bland annat eftersom förvaltningen inväntar besked från SLK kring vissa principiella gränsdragningsfrågor.

Förvaltningen är först ut i stadens byte av IT-leverantör (GSIT2.0), vilket innebär att alla datorer, skrivare och servrar kommer att bytas i november. Förberedelserna inför detta har intensifierats under våren och sommaren.

Arbetet med förberedelser inför övergången till en ny version av ärendehanteringssystemet Ecos fortsätter. Införandet har försenats ytterligare på grund av problem hos leverantören, och beräknas nu ske tidigast våren 2020.

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

Tertialrapport 2 visar att nämnden bedriver sin verksamhet enligt plan och att det i flera fall finns en utveckling av verksamheten för att på ett effektivare och mer kvalificerat sätt bidra till inriktningsmålet. Bland de värden som präglar verksamheten finns trygghet, hälsa och god miljö, vilket är bidrag till en stad som håller samman genom likvärdiga levnadsvillkor.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

 Uppfylls helt

Analys

En stor del av nämndens verksamhet syftar till förebyggande av miljö- och hälsofaror. Det gäller till exempel livsmedelskontrollens verksamhet. Nämnden är också delaktig i stadens risk- och sårbarhetsarbete med ett särskilt ansvar för miljö- och hälsofrågor.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel genomförda				100 %	100 %	100 %	2018

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
åtgärder inom ramen för risk- och sårbarhetsanalys (RSA)							

Nämndmål:

1.3.1 Bistå stadens ledning och övriga förvaltningar med expertkunskap om hot mot miljö och hälsa

 Uppfylls helt

Analys

Nämndens verksamheter har ofta ett direkt förebyggande arbete angående hot mot miljö och hälsa och är därigenom även en expertfunktion för staden i övrigt. Detsamma gäller även vid akuta situationer som innebär fara för miljö eller hälsa.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
  Utbildningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska under året utreda hur man kan samverka för att utveckla arbetet med lärande för hållbar utveckling i stadens skolor	2018-01-01	2018-12-31
  Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden revidera riktlinjerna för måltider i stadens skolor med syfte att öka andel ekologisk mat och minska klimatpåverkan	2018-01-01	2018-12-31

Nämndmål:

1.3.2 Livsmedelsföretagarna i Stockholm efterlever lagstiftningen och åtgärder brister så att konsumenterna har säkra livsmedel och inte blir vilseledda

 Uppfylls helt

Analys

Livsmedelskontrollen utför kontinuerligt kontroll av stadens livsmedelsverksamheter för att upptäcka avvikelser och följa upp dessa med syfte att säkra livsmedel saluhålls och serveras i staden. Under perioden januari-juli bedömdes tio procent av kontrollerna behöva en extra uppföljning, och 495 uppföljande kontroller gjordes för att kontrollera att allvarliga brister åtgärdats. 65 förelägganden och förbud har utfärdats mot företag där allvarliga avvikelser konstaterats.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

 Uppfylls helt

Analys

Trots den osäkerhet på bostadsmarknaden som rapporteras om i media ser stadens förvaltningar ännu ingen stagnation i planering och genomförande av bostadsprojekt. En viss övervikt mot infillprojekt och högre efterfrågan på mark för hyresrättsbyggnation kan ses. Ett vikande antal markanvisningar under inledningen på året bedöms vägas upp senare under året. En eventuell övervikt för hyresrätter, i övrigt bedöms bostadsmålen för 2018 kunna nås.

Nämndmål:

1.4.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska med sin kompetens delta i stadsplaneringen och möjliggöra en hållbar och växande stad

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bidrar aktivt i samtliga planerings- och exploateringsprojekt i tidigt skede.

I syfte att öka kunskapen om nya bullerregler, miljö kvalitetsnormer för vatten m.m. har ett utbildningspaket erbjudits samtliga sektioner på SBK. Två utbildningstillfällen är inbokade och fler är att vänta. Workshops vad gäller ekosystemtjänster har hållits i två projekt; Hagsätra/Rågsved samt ett projekt på Essingeöarna.

Förvaltningen har initierat arbetet med uppföljning av hur nämndens synpunkter beaktats vid detaljplaner och bygglov. Avrapportering avses ske innan årsskiftet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedriver under året tillsyn över att badanläggningar och plaskdammar sköts och underhålls så att en god badvattenkvalitet kan upprätthållas. Förvaltningen övervakar genom provtagning att badvattenkvaliteten vid stadens strandbad är god. Under sommaren har badvattenkvaliteten på strandbaden varit något sämre än normalt, vilket framför allt bedöms bero på det varma vädret och den höga belastningen på baden. Även badvattenkvaliteten i plaskdammar har sannolikt påverkats negativt genom det varma torra vädret, vilket bl.a. lett till torra gräsytor med öppna jordtytor. Andelen plaskdammar med bakterieöverskridanden låg högt (78 %), om än något lägre än under 2017 (83 %). Bristfällig städning av området kring plaskdammar är alltså ett problem trots årliga tillsynsbesök.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.7 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen kontrollerar att hantering av livsmedel på äldreboenden utförs säkert.

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

Under detta övergripande mål som omfattar många andra områden än klimatarbetet, finns större delen av nämndens verksamhet inklusive flera delar av tillsynen. Nämndens verksamheter är ofta utvecklingsinriktade genom olika projekt och programverksamheter. Inte minst inom klimatområdet finns tydlig utveckling mot ett klimatsmartare Stockholm.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Energianvändningen är hållbar

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har genomfört flera analyser av klimatgasutsläppen, energieffektivisering och solexproduktion under årets första månader. Dessa har redovisats för miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen. Därtill har energi- och klimatrådgivningen anordnat solenergiseminarier, givit 147 personer och fastighetsägare rådgivning samt besökt 30 BRF:er för rådgivning på plats. 43 småföretagare har fått klimatcoachning och klimatkommunikation har skett, bl.a. genom kampanjerna *Sthlm Vintertramp* och *Sthlm Eltramp*, klimatvandringar samt genom att utse fem pingvinpristagare.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO _{2e} per invånare).	2,3 ton CO _{2e} / inv			2,5 ton CO _{2e} / inv	2,3 ton CO ₂ / inv	2,3 ton CO _{2e} / inv	2018
<p>Analys: 2016 uppgick utsläppen till 2,5 ton CO_{2e}/inv. Periodens utfall avser prognosticerat utsläppsvärde för år 2017 som inte bygger på helt komplett statistik. Statistiskt underlag för beräkning av utsläppen har cirka 1,5 års fördröjning. Det innebär att fastställt utsläppsvärde för år 2017 med prognos för utsläppen år 2018 kan beräknas under första halvåret 2019.</p>							

Nämndmål:

2.1.1 Bättre miljö genom ökade effekter av energitillsyn

● Uppfylls helt

Analys

Tillsyn på avdelningen Plan och miljö

Energifrågor behandlas i all tillsyn över de miljöfarliga verksamheterna inom staden. Tillsynen över de stora energiproduktionsanläggningarna intar i detta sammanhang en särställning genom att tillsynen handlar om att delta i tillståndsprövningar, bl.a. genom att granska företagens förslag till villkor. Nämnden har i år yttrat sig över (tillstyrkt ändring av) Stockholm Exergis (SE) överklagande av slutliga villkor för utsläpp av processavloppsvatten från Högdalenverket. Vidare har förvaltningen deltagit i samråd m.m. avseende SE:s ansökan om att få förbränna s.k. R/T-flis i Värtaverkets fastbränslepanna, KVV8. Förvaltningen har många kontakter med de största verken genom att avvikelser rapporteras in från verksamheterna. Enstaka klagomål och synpunkter på Värtaverket fortsätter att komma in, bl.a. har nu bullerstörningar från bolagets bränsletransporter varit aktuella. I något fall har klagande pekat ut Värtaverket men det har inte gått att belägga detta då en rad byggprojekt pågår i området samtidigt som trafikbullernivån är rätt hög.

Anläggningarna är generellt sett stora och verksamheterna bedrivs med tillstånd enligt miljöbalken. Man är därför skyldiga att lämna miljörapporter som granskas av förvaltningen. Miljörapporterna har nu kommit in och granskning påbörjas.

Tillsyn på avdelningen Hälsoskydd

I samband med tillsynsbesök hos ägare av flerbostadsfastigheter för förvaltningen också en dialog med fastighetsägaren om energideklaration, energikartläggning och energieffektivisering. Förvaltningen informerar om möjlighet till energi och klimatrådgivning via energicentrums energi- och klimatrådgivning.

Nämndmål:

2.1.2 Miljöövervakning som ger god kunskap om energianvändning och växthusgasutsläpp

● Uppfylls helt

Analys

Insamling av statistik som underlag för de årliga beräkningarna av växthusgasutsläpp med fastställt utsläppsvärde för år 2016 och prognos för utsläppen år 2017 pågår. Kompletta data kommer att finnas tillgängliga under hösten 2018.

Miljöprogrammets delmål för minskade växthusgasutsläpp (delmål 1.1) har följts upp och analyserats. Förvaltningen bedömer att målet kan nås, framför allt p.g.a. större effekt av åtgärder i fjärrvärmesystemet än beräknat. Minskningen av trafikarbetet som funnits som mål

i miljöprogrammet och klimatstrategin verkar inte komma att uppnås. För att minska transportsektorns utsläpp kan därför andelen förnybara bränslen ökas istället.

Förvaltningen har följt upp stadens totalt köpta energi år 2017 och avrapporterat resultatet till Stadshus AB. Stadshus AB har uppföljningsansvar för miljöprogrammets delmål om tio procents minskad energianvändning (totalt köpt energi, delmål 1.2) och ansvar för att analysera eventuella behov av åtgärder. Utifrån uppföljningsresultatet kan förvaltningen konstatera att målet blir svårt att nå med nuvarande effektiviseringstakt.

Förvaltningen har följt upp stadens egen solenergiproduktion för år 2017 och avrapporterat resultatet till fastighetskontoret. Fastighetskontoret har uppföljningsansvar för miljöprogrammets delmål ökad solenergiproduktion (delmål 1.5) och ansvar för att analysera eventuella behov av åtgärder. Förvaltningens uppföljning utgör underlag för fastighetskontorets uppföljning. Utifrån uppföljningsresultatet kan förvaltningen konstatera att miljöprogramsmålet ser ut att kunna nås med nuvarande utbyggnadstakt av solenergi-produktionsanläggningar.

Nämndmål:

2.1.3 Hållbar energianvändning uppnås

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har avrapporterat stadens arbete enligt Lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag för perioden mars 2017 till mars 2018 till Energimyndigheten. Arbetet projektleds av förvaltningen på uppdrag av Stadshus AB. Som ett resultat av kartläggningarna har förvaltningen startat en teknisk förstudie kring ventilationskrav i parkeringsgarage i syfte att minska energibehovet. Förstudien genomförs med luftkvalitetsmätning från SLB-analys.

Förvaltningen har under perioden bistått exploateringskontoret med uppföljning av stadens energikrav i Norra Djurgårdsstaden, bl.a. med att ta fram en rapporteringsplattform för uppföljning av stadens energikrav samt utformning av energiförsörjningssystem i kommande bebyggelse i Loudden. System som studerats är lågtempererad fjärrvärme, avloppsvärmeväxlare på kvartersnivå och energilagring. Undersökningar görs om att genomföra ett pilotprojekt med avloppsvärmeväxling med biogasproduktion vid Kolkajen i Norra Djurgårdsstaden. Förvaltningen har genomfört en utbildning om stadens energikrav samt energifrågor i planeringen för planavdelningen på stadsbyggnadskontoret och för projektledare för stora projekt på exploateringskontoret. Förvaltningen bistår även stadsbyggnadskontoret i ett projekt med metodutveckling för energifrågor i planeringen. Familjebostäder ingår i projektet.

Förvaltningen har tagit fram ett underlag för central upphandling av hantering av stadens elcertifikat för soletproduktion samt lagring av öppen data för visualisering av soletproduktionen på stadens solkarta.

Förvaltningen har beräknat klimateffekten av beviljade klimatmiljardsprojekt för perioden 2016-2017 och avrapporterat resultatet till stadsledningskontoret. Förvaltningen har på uppdrag av stadsledningskontoret analyserat möjliga åtgärder för att minska

växthusgasutsläppen till 1,8 ton CO_{2e}/inv. under perioden 2020-2023 och levererat detta som ett underlag till stadsledningskontorets arbete med att revidera stadens klimatstrategi.

I samverkan med Sweden Green Building Council (SGBC) har förvaltningen utarbetat ett program för konferensen Building Sustainability 2018. Marknadsföring och slutplanering av konferensen pågår. Inom Klimatpakten har förvaltningen anordnat ett frukostseminarium om mat, möten och event samt en innovationsworkshop om att minska mängden plast i avfallet och öka graden av plaståtervinning i samverkan med Stockholm Exergi. Inom Klimatkommunerna (KK) har förvaltningen medverkat i hur Klimatkommunerna ska kunna påverka EU:s regelverk i större utsträckning. Förvaltningen har även deltagit i en workshop om upphandlingskrav för plast och transporter som arrangerats av KK samt med en presentation om stadens arbete med klimatberäkningar av byggmaterial i nyproduktion.

Fem priser för månadens klimatsmarta exempel (Pingvinpriset) har tilldelats:

- Jana Lervik, Agneta Hollingworth och Maria Olsson på Bromma stadsdelsförvaltning för sin jakt på energitjuvar och för att ha möjliggjort installation av ny energismart belysning i trapphallar och korridorer på Mälarbackens vård- och omsorgsboende.
- Sofie Nilvall på Stockholm stads finansenhet för sitt arbete med att förvalta stadens kapital i fossulfria fonder. Finansenheten uppmärksammas också för att de i sina möten med kapitalmarknaden lyfter fram Stockholms stads ambitiösa miljöarbete, som genomsyrar hela organisationen och inte minst investeringarna. Budskapet är att en investering i Stockholms stad är att betrakta som en grön investering och ett bidrag till ett klimatsmart Stockholm.
- Robin Billsjö och Amanda Baumgartner på trafikkontoret för sitt arbete med att finna en fungerande affärsmodell och externa samarbetspartners för samlastningsprojektet #ÄLSKADESTAD där varudistributionen sker med elfordon.
- Joel Edding och Maria Gräns på stadsbyggnadskontoret för stadens nya översiktsplan som genomsyras av hållbarhet och strävar efter att Stockholm ska vara en klimatsmart och tålig stad. Stadsbyggande för hållbara resor och transporter som gång och cykel, hållbar energianvändning, smart miljöteknik och klimatanpassade stadsmiljöer är några av de åtgärder som lyfts fram i planen.
- Irena Lundberg på Stockholm Business Region. Genom att aktivt stödja företag verksamma inom miljö- och livsmedelsteknik samt hjälpa dem att tillvarata befintliga resursflöden i staden, bidrar Stockholm Business Region till minskad energianvändning och klimatpåverkan.

Förvaltningen deltar i utformningen av nya Stockholm växer på stadens hemsida.

Kommunikationen via sociala medier (Klimatsmarta stockholmare) har vidareutvecklats med ökat antal följare och ökad interaktion (kommentarer, delningar m.m.). I *Sthlm Vintertramp* har 57 stockholmare provat att cykla under tre vintermånader och cyklade tillsammans 2900 mil. 75 procent av deltagarna uppger att de kommer cykla i lika stor omfattning eller ännu mer nästa vinter varav två var tidigare bilister. I *Sthlm Eltramp* har tio vanebilister testat elcyklar (435 mil). Samtliga deltagare har varit positiva och anser att det var lättare och mer praktiskt att cykla än de hade räknat med liksom att det psykiska välbefinnandet ökat. 60 procent kommer att fortsätta cykla lika mycket eller mer.

30 BRF:er har fått platsbesök med energi- och klimatrådgivning (EKR). Utfallet är något lägre än planerat och beror på personalomsättning. 147 stockholmare har fått mejl- och telefonrådgivning. Två solenergiseminarier där fastighetsägare fått träffa leverantörer av utrustning har genomförts med 86 deltagare. En kampanj för att pumpa däcken för att spara bränsle har lanserats i sociala medier i samband med byte till sommardäck. Inom Energimyndighetens program för energi- och klimatcoachning har 43 småföretagares fått råd av energi- och klimatcoacher efter att deras energianvändning analyserats. Coachningen av småföretag sker i Stockholm, Sundbyberg, Solna, Sollentuna och Järfälla. Ett tjugotal BRF:er har anmält intresse för att delta som piloter i projektet Målstyrd energiförvaltning. I ett första steg görs energikartläggning och därefter tecknas avtal om energioptimering med energitjänsteföretag. Elva BRF:er har börjat processen med energikartläggningar varav sju har påbörjat upphandling av energitjänsteföretag.

Tolv skolungdomar har fått sommararbete inom energi- och klimatrådgivningen, programmet för energi- och klimatcoachning till mindre företag och klimatsmarta stockholmare. Förvaltningen tillsammans med stadsledningskontoret har anordnat en workshop för stadsdelarna på temat vad en stadsdel kan göra för att bidra till stadens klimatarbete samt hur man söker medel från Klimatmiljarden. Fem stadsdelar deltog på workshopen.

Projektet GrowSmarter gått in i en ny fas där de implementerade smarta lösningarna utvärderas och demonstreras i syfte att öka marknadens efterfrågan på miljötekniska lösningar inom staden och internationellt.

De tre första husen i Valla som ägs av Stockholms hem är nu renoverade och inflyttning har skett. Mobilitetslösningarna är också på plats. Ett evenemang arrangerades i april för att demonstrera lösningarna för hyresgästerna. Även Fastighetskontorets hus i Slakthusområdet är renoverat och en hyresgäst som bedriver restaurang och eventverksamhet har flyttat in. Invigning i Slakthusområdet arrangerades i maj för 100 intresserade personer från staden och byggbranschen. Katarina Luhr, Daniel Helldén och Stefan Hansson samt projektpartners medverkade i invigningsprogrammet.

KTH har under våren påbörjat arbetet med att utfärda intyg om att energieffektiviseringsåtgärderna är genomförda i dessa hus och de hus som är färdigrenoverade i Köln och Barcelona så att EU kan utbetala stöd.

Alla parter i Stockholm, Köln och Barcelona har nu kommit igång med utvärdering och har skickat de första utvärderingsrapporterna till KTH och ekonomiska rapporter till IESE business school. Den första workshopen för att sprida lösningarna till följestäderna genomfördes i juni i Graz där Stockholm medverkade.

Internationella, nationella och lokala studiebesök har tagits emot under våren och projektet har presenterats på många konferenser i hela världen, även via videolänk.

Koordinationen har arbetat aktivt i nätverket med de andra Smart city projekten och som ordförande för arbetsgruppen för ”Replication” bl.a. arrangerat en stor workshop för alla 12 projektens följestäder för att sprida de smarta lösningarna.

Nämndmål:

2.1.4 Klimatpåverkan från stockholmarnas konsumtion ska minska

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har deltagit på S:t Görans sjukhus Klimatvecka med föredrag om klimatsmart mat för personalen samt information till besökare, patienter och anställda. 250 ex. av kokboken Det smarta köket delades ut under veckan. Klimatvågen har använts för dialog med stockholmarna om konsumtionens klimatpåverkan på nio olika event.

Det klimatberäkningsverktyg för byggnadsmaterial som tagits fram av IVL (Svenska miljöinstitutet) i samarbete med förvaltningen och bolag i staden har testas av några av stadens bolag vid projekteringar av nybyggnationer. Erfarenhetsutbyte sker med Göteborg som avser att starta ett pilotprojekt med klimatberäkningar för byggnadsmaterial. En ansökan har lämnats in till Energimyndigheten om ett treårigt projekt för test och fortsatt utvärdering av klimatberäkningsverktyget. Göteborgs stad deltar i ansökan. Förvaltningen har deltagit på ett seminarium för erfarenhetsutbyte om beräkningar av klimatpåverkan av byggmaterial i Oslo. Seminariet arrangerades av Climate Neutral Cities Alliance (CNCA).

Miljöbarometern har kompletterats med information om stockholmarnas flygresor. Dialog förs med Swedavia om fortsatt tillgång till statistik över stockholmarnas flygresor.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade

◆ Uppfylls delvis

Analys

Nämnden bedriver ett omfattande arbete för ökad användning av miljöfordon och miljöbränslen vilket bidrar till ökad hållbarhet. I den fysiska planeringen bevakas att bostäder och nya arbetsplatser planeras och lokaliseras vid goda kollektivtrafiklägen och försörjs med cykelvägar. Laddmöjligheter för laddbara fordon installeras vid nybyggnation av garage och nämnden har ett omfattande informationsarbete till bostadsrättsföreningar och andra fastighetsägare om hur man enkelt ordnar laddplatser.

Andelen laddbara fordon ökar kraftigt från en låg nivå. Cirka 25 procent av alla laddbara fordon i Sverige finns i Stockholms stad (50 procent av alla laddbara fordon i Sverige finns i Stockholms län). Det har skett en fördubbling av antalet elbilar och laddhybrider i nybilsförsäljningen de senaste fem åren, men övriga miljöbilskategorier går tillbaka eller ligger stilla på samma nivåer som tidigare. Övriga Europa har inte visat något större intresse för etanol/E85 och sedan slutet av april 2018 finns inte längre någon ny modell att köpa då den sista leverantören slutat med sin etanolfordonsmodell. Andelen miljöbilar i nybilsförsäljningen har gått ner de senaste två åren. Samtidigt ökar intresset för delade fordon och nya tjänsteföretag som DriveNow, Sunfleet och Snappcar (olika typer av

bildningsföretag) har ökande medlemsantal, men även detta från låga nivåer. Det är två år tills målet ska vara uppnått och det verkar osäkert om det verkligen kommer att uppnås.

Vid halvårsskiftet infördes reduktionsplikten som föreskriver att den som säljer fossila drivmedel även måste sälja en viss andel förnybara bränslen med hänsyn till miljöbränslenas reduktion av fossilt koldioxid. Samtidigt försvann skattebefrielsen för låginblandade biodrivmedel men finns kvar för höginblandade biodrivmedel. Det är för tidigt att kunna uppskatta effekterna av förändringarna. Efterfrågan på biodrivmedel kan komma att öka något men eftersom att kvoterna bara är satta fram till år 2020 vågar ingen investera i nya produktionsanläggningar för biodrivmedel. Förvaltningen tror emellertid att målen om andelen sålda förnybara drivmedel i länet (34 %) bör kunna nås inom programperioden.

Förvaltningen har tillsammans med trafikkontoret påbörjat ett arbete med att kartlägga effekterna av införandet av miljözon för personbilar och lätta lastbilar. Regeringen presenterade den 23 mars att de kommer att ge kommuner möjlighet att införa miljözoner för lätta fordon från den 1 januari år 2020. Förvaltningarnas utredning utgår från regeringens föreslagna miljözonsregelverk. Ärendet kommer att redovisas under hösten 2018.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Arsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel sålda förnybara drivmedel i länet per år.					34 %	31 %	2018
Analys Indikatoren släpar efter i sin uppföljning. 2017 års värde håller just nu på att sammanställas. I december 2017 blev det klart att andelen försålda biodrivmedel av totala andelen drivmedel till vägtrafiken var 23 % för år 2016. Årsmålet år 2016 nåddes inte. Intresset för biodrivmedel ökar alltjämt och förvaltningen anser att utvecklingen alltjämt är positiv.							
  Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	10			23	7 dygn	7 dygn	2018
Analys Antal dygn över 60 ug/m ³ har fram till den 31 augusti 2018 varit: 10 st vid Hornsgatan, 7 st vid Sveavägen, 3 st vid S:t Eriksgatan och 20 st intill Essingeleden. Miljökvalitetsnormen för dygn får överskridas 7 gånger per år. Meteorologiska variationer mellan åren påverkar halterna. Inledningsvis 2018 är halterna av kvävedioxid och antalet dygn med kvävedioxidhalter över 60 ug/m ³ något lägre jämfört med samma period år 2017 i innerstaden. Däremot har halterna av kvävedioxid och antalet dygn med kvävedioxidhalter över 60 ug/m ³ varit högre än de senaste åren vid Essingeleden. Miljökvalitetsnormen för dygnsmedelvärde under år 2018 är redan överträdd intill Essingeleden och Hornsgatan. Det kan inte heller uteslutas att miljökvalitetsnormen kommer att överträdas på fler innerstadsgator under 2018.							
  Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft	31			31	35 dygn	35 dygn	2018
Analys Antal dygn över 50 ug/m ³ har fram till den 31 augusti 2018 varit: 30 st vid Hornsgatan, 9 st vid Sveavägen, 31 st vid S:t Eriksgatan och 31 st intill Essingeleden. Miljökvalitetsnormen för dygn får överskridas 35 gånger per år. Staden har betydligt högre uppmätta halter i år jämfört med 2017. Staden kommer förmodligen hamna strax under 35 dygn på Hornsgatan och St. Eriksgatan. Efter en sen vår så torkade körbanorna upp i mitten av mars. Därefter var våren extremt torr i Stockholm vilket gav mycket torra körbanor och höga partikelhalter.							
  Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon					85 %	85 %	2018
Analys Miljöförvaltningen följer upp körsträckor och drivmedelsanvändning i staden bilar halvårsvis. Just nu pågår insamlingen av data							

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
för första halvåret 2018 och sammanställningen blir klar under september. Under år 2017 var alla nyinköpta fordon miljöbilsklassade. Av totala flottan med fordon ca 870 fordon utgjorde 14 procent elbilar, 43 procent biogasfordon, 12 procent etanolbilar och 8 procent laddhybrider, snåla fossilbilar (hybrider, diesel och bensinbilar) och specialfordon sammanlagt 9 procent. Etanolbilarna tankade E85 till 77 procent och biogasbilarna tankade gas till 79 procent.							
 	Sålda fossila drivmedel	8,4 TWh (2016)			8,4 TWh	8,4 TWh	2018
Analys Uppföljningen av denna indikator släpar efter. 2017 års siffror finns först tillgängliga och sammanställda till hösten 2018. Osäkert om målet kommer att nås. Svårt att förutse hur nya reduktionsplikten påverkar.							

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda hur växtbäklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
  Trafiknämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en konsekvensanalys av elektrifiering av fordonsflotta	2018-01-01	2018-12-31

Nämndmål:

2.2.1. Tillsynen ska minska miljöpåverkan från transporter

 Uppfylls delvis

Analys

Inom tillsynen har en genomgång av de juridiska möjligheterna att ställa krav på helt förnybara bränslen (HVO100) för tunga fordon gjorts. Bedömningen är att det, med stöd av substitutionsprincipen, kan vara möjligt mot användare av bränslen men inte mot de som försäljer bränslena. Förvaltningen redovisar i september ett ärende till miljö- och hälsoskyddsnämnden där de legala förutsättningarna utreds.

Nämndmål:

2.2.2 Nämnden har god uppföljning av trafikens miljöpåverkan

 Uppfylls helt

Analys

I Stockholm mäts luftkvaliteten kontinuerligt på Hornsgatan, Sveavägen, Folkungagatan och Sankt Eriksgatan. Mätningar fyller en viktig funktion för övervakning och jämförelse mot miljökvalitetsnormer och miljömål samt för utvärdering av effektiva åtgärder.

Det senaste årets låga halter av NO₂ vid stadens gatustationer kan delvis vara ett resultat av gynnsamma meteorologiska förhållanden, men den kraftiga nedgången kan inte enbart förklaras genom detta. Det är troligt att haltnedgången är en följd av infasningen av nyare fordon med lägre utsläpp av NO_x och NO₂. Uppmätt fördelning mellan olika Euroklasser för olika fordonskategorier på Hornsgatan, dels för år 2009 dels för år 2017 visar tydligt på en infasning av renare fordon i staden, t.ex. hade de flesta bussar som körde på Hornsgatan år

2009 Euroklassning 1 medan de åtta år senare istället hade utsläppsklass Euro 6. Fullständig rapport väntas bli klar innan sommaren.

Nämndmål:

2.2.3 Minst hälften av alla nya bilar som säljs är miljöbilar

◆ Uppfylls delvis

Analys

Vid årsskiftet 2017/2018 var andelen miljöbilar (enligt stadens definition antagen av fullmäktige) 23,6 procent. Framförallt är det laddhybriderna som ökar i andel. Det är, trots det, en bra bit från målet. Andelen miljöbilar i nybilsförsäljningen har gått ner under både 2016 och 2017 från en nivå om 24 procent år 2015. Andelen E85 bilar i nybilsförsäljningen är nu mycket låg och det finns inte längre någon ny personbilsmodell på E85 till försäljning. Bonus-malus systemet som infördes den 1 juli 2018 kommer med stor sannolikhet att öka försäljningen av elbilar, laddhybrider och biogasbilar och kan förhoppningsvis bidra till att målet nås. Den statliga definitionen av vad som är en miljöbil (som Stockholm följer) upphörde när bonus-malus systemet infördes den 1 juli 2018 för Stockholm som tar hänsyn till bonus-malus. I samband med detta kommer detta mål att behöva ses över. Transportstyrelsen har på uppdrag av regeringskansliet tagit fram några olika förslag på en ny miljöbilsdefinition. Miljöförvaltningens tidigare idéer och synpunkter har tagits tillvara i förslagen från transportstyrelsen.

Andelen biogas i fordonsgasen har ökat och är just drygt 90 procent i Stockholm.

Nämndmål:

2.2.4 Minst var tionde lastbil som säljs är en miljölastbil

■ Uppfylls inte

Analys

2,5 procent av nyregistrerade tunga fordon var miljöbilsklassade vid utgången av år 2016. Statistik för år 2017 finns sammanställda först senare under år 2018. I Stockholm säljs ca 400 nya lastbilar varje år.

Arbetet med att få till stånd fler platser för drivmedelsstationer för tunga fordon fortgår. Det tar emellertid lång tid från att lämpliga platser identifierats till att de blir klara för etablering och tills ny drivmedelsstation finns på plats. Vidare bistår miljöförvaltningen med råd och kunskap i samband med upphandling av transporttjänster, vilket ska öka efterfrågan på transporttjänster med miljölastbilar och förnybara drivmedel. I regeringens miljözonsregleringar finns tyvärr inte ED95 (etanol för tunga fordon) med som möjligt miljöfordon i en kommande miljözon 3, vilken kan komma att minska intresset för ED95 lastbilar framgent, vilket vore mycket olyckligt.

Introduktionen av nya lastbilar som uppfyller definitionen miljölastbilar går långsammare än planerat. Det finns emellertid en stor andel traditionella dieslbilar som går på 100 procent förnybara drivmedel (biodiesel och HVO, "Hydrerade Vegetabiliska Oljor"). Dessa fordon kör på förnybara drivmedel så transporten är att betrakta som en miljöanpassad transport även om fordonet inte är en miljölastbil. Det framgår inte av statistiken hur många dessa lastbilar är men förvaltningen uppskattar att det rör sig om ett väsentligt ökande antal varje år.

Förvaltningen tror att det kan bli svårt att nå målet om att var tiondel lastbil som säljs ny ska vara en miljölastbil. Eftersom en ökande andel tunga lastbilar tankar förnybar diesel (främst HVO) finns det fler miljöanpassade lastbilstransporter än vad nylastbilsförsäljningen indikerar. Priset på HVO kommer att avgöra hur många dessa lastbilar blir. Reduktionsplikten som infördes den 1/7 2018 innebär en ökad efterfrågan på förnybar diesel till låginblandning. Även andra länder efterfrågar dessa produkter i större utsträckning. Rent volymmässigt räcker dagens produktionsmängder men hur konkurrensen kommer att slå är svår att förutse.

Nämndmål:

2.2.5 Stadens egen fordonsflotta består av miljöfordon

● Uppfylls helt

Analys

Stockholms stad fick för femte året i rad utmärkelsen Sveriges Bästa Miljöbilskommun 2017. För första gången var Stockholm ensam segrare, tidigare år har förstaplatsen varit delad med en eller två andra kommuner. I december 2017 hade Stockholms stad gemensamt en fordonsflotta med 890 fordon. Av dessa var 4 % specialfordon. Övriga fordon var till 98 % miljöbilsklassade enligt stadens definition vid inköpstillfället. Alla nyinköpta fordon under 2017 var miljöbilsklassade. Av totala flottan med fordon utgjorde 15 procent elbilar, 43 procent biogasfordon, 12 procent etanolbilar och 8 procent laddhybrider, snåla fossilbilar (hybrider, diesel och bensinbilar) sammanlagt 18 procent. Etanolbilarna tankade E85 till 77 procent och biogasbilarna tankade gas till 79 procent. Staden har avvaktat inköp av framförallt nya eldrivna lätta transportbilar på el eftersom dessa får en bonus om 60 000 kr/bil efter den 1 juni 2018. Nu har emellertid dessa inköp kommit igång och andelen eldrivna fordon förväntas öka under året. Förvaltningen har även inlett ett arbete med att särskilt demonstrera elbilar för hemtjänsten så att de i större utsträckning ska välja eldrivna fordon. Förvaltningen har även införskaffat två eldrivna lastcyklar för utlåning och provkörning till förvaltningar och bolag. Cyklarna är konstant utlånade i tvåveckorsperioder och mycket uppskattade. Förhoppningen är att vissa personbilar och lätta lastbilar ska kunna bytas ut till lastcyklar.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har bidragit till inrättandet av nya reservat i Årtaskogen och Årsta holmar (inrättad) samt Rågsved (inrättad) samt Hagsätraskogen (pågår). Arbetet med ett naturreservat i Kyrkhamn har återupptagits. Bland annat diskuteras en ny gränsdragning som tar hänsyn till kopplingen Kyrkhamn-Riddersvik.

Förvaltningen har därtill arbetat vidare med stadsdelarna för att bättre tillgängliggöra naturreservaten. Förvaltningen deltar i samordningsgruppen för ett grönare Stockholm och har under perioden bidragit till att förstärkningsåtgärder planeras genomföras i enlighet med uppdrag inom ramen för Grönare Stockholm. Förvaltningen tar, i samråd med trafikkontoret, fram förslag på platser för förstärkning och håller ihop ansökningar från statliga anslag för att stärka de ekonomiska resurser som finns avsatta på TK.

Förvaltningen tar också fram lokala åtgärdsprogram för stadens sjöar och vattendrag. De lokala åtgärdsprogrammen utgör underlag för den fysiska planeringen och visar på de åtgärder som krävs för att god vattenstatus enligt EUs vattendirektiv ska kunna nås.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel badplatser med bra badvattenkvalitet.	77 %			82 %	89 %	89 %	2018
  Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status Analys: Vi bygger indikatorn på information från Länsstyrelsens klassificeringar av våra sjöar, vattendrag och kustvattens ekologiska status. Denna finns tillgänglig i databasen VISS (viss.lansstyrelsen.se). Vi har i dagsläget 23 vattenförekomster varav huvuddelen inte uppnår god status. Det är med andra ord procentsiffran som är osäker då vattendraget Igelbäcken än så länge saknar officiell klassificering. Våra egna data tyder dock på att statusen än så länge är god, vilket innebär att andelen som uppnår god status är 6 av 23 (26 %). Om länsstyrelsen utifrån nyare data kommer fram till att status skulle vara annat än god i Igelbäcken blir siffran istället 5 av 23, d.v.s. 22 %. Osäkerheten ligger därmed mellan 22-26 %.	26 %			26 %	35 %	35 %	2018

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
  Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden undersöka innovativa metoder för biologisk sanering exempelvis för framtida sanering av förorenade markområden som utreds som naturreservat.	2018-01-01	2018-12-31
  Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsåtraskogen.	2018-01-01	2018-12-31
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare, leda och utvärdera projekt för att mäta vattenkvalitet för identifiering av föroreningar och effektivt följa god vattenstatus (iWater).	2018-01-01	2018-12-31
  Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden,	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.		

Nämndmål:

2.3.1 Tillsynen ska verka för att stadens mark- och vattenanvändning är hållbar

 Uppfylls helt

Analys

Hälsoskyddsavdelningen fortsätter arbetet med att stadens båtklubbar ska fasa ut giftiga båtbottnfärger i Mälaren och minska användningen av biocidfärger i Östersjön. Stöd till båtklubbarna i form av mätning av båtskrov med avseende på förekomst av giftiga metaller från biocidfärger har fortsatt under våren 2018 och planeras fortsätta även under hösten.

Påverkan på vattenkvaliteten har även utgjort en central fråga i ett antal tillsynsärenden som hanteras som t.ex. rening av vatten från kopparkärl. En annan aktuell fråga som behandlas är spridning av mikroplaster från konstgräsplaner.

Nämndmål

2.3.2 En långsiktig miljöövervakning ger god uppföljning av att stadens mark- och vattenanvändning är hållbar samt ger underlag för tillsyn, fysisk planering och exploatering samt åtgärdsarbete

 Uppfylls helt

Analys

Arbetet med framtagande av fler klimatindikatorer för nederbörd är huvudsakligen klart, och dessa har publicerats på Miljöbarometern. Indikatorn ”maximal dygnsnederbörd” har krävt att SVOA genomfört särskild kvalitetssäkring av data från sina mätstationer. En rapport skriven av SLB-analys kommer färdigställas och tas upp i MHN under hösten. Inom ramen för EU-projektet Clarity som leds av SMHI kommer indikatorer för värmeböljor och extrem dygnstemperatur tas fram, liksom för växtsäsongens längd, nollgenomgångar m.m. En ny indikator för ytvattentemperatur bedöms också kunna tas fram, baserat på data från SVOA.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har, enligt sitt reglemente, ansvar för samordning av stadens vattenövervakning. Syftet med övervakningen är att den ska utgöra underlag för framtagandet av lokala åtgärdsprogram för alla stadens vattenförekomster, klassificering av status samt utvärdering och uppföljning av genomförda åtgärder och ge underlag för stadens planarbete. Detta arbete har blivit än mer angeläget med hänsyn till de nya bestämmelserna i 5 kapitlet miljöbalken som träder i kraft den 1 januari 2019.

Den löpande miljögiftsövervakningen i fisk och vatten fortlöper i samma storleksordning som 2017, med ordinarie övervakning i sex vattenförekomster och screening i nio vattenförekomster. Förutom detta kommer avdelningen för miljöanalys att genomföra kompletterande undersökningar av miljögifter i sediment i Riddarfjärden, Årstaviken och Flaten.

Övervakning av de kvalitetsfaktorer som ingår i bedömning av ekologisk status enligt vattendirektivet utförs i ett urval av stadens sjöar och vattendrag. Under 2018 genomförs undersökningar av växtplankton och kiselalger i ett urval sjöar och vattendrag i samverkan med Stockholm Vatten och Avfall AB. Dessutom ska provfiske i Magelungen, Laduviken och Långsjön genomföras.

Inom området biologisk mångfald har aktiviteter utförts enligt det miljöövervakningsprogram som antogs av MHN i augusti 2017 och tidplanen beräknas hållas. En uppdatering av stadens ekdatabas, inklusive förslag till förstärkningsåtgärder för ekmiljöer, är utförd och presenterades för nämnden den 10 april. Det s.k. FEM-projektet, förstudien om metoder för datainsamling inom staden gällande naturmarksskötsel och ekologiska förstärkningsåtgärder, färdigställdes våren 2018. En prototyp till prioriteringsstöd för naturmarksskötsel i Skärholmen har tagits fram i projektet och utvecklas vidare under 2018. Groddjursinventering har inletts och inventering av fladdermöss i samarbete med Södertörnsekologerna fortsätter under 2018. Uppdatering av habitatnätverk för olika artgrupper förbereds inför hösten 2018. Under sommaren har ett uppdaterat utbildningsmaterial för ekologiriiktad skötsel tagits fram. Detta digitala material är tänkt att fungera som utgångspunkt för framtida skötselutbildning av parkingenjörer och entreprenörer. Vidare sker en analys över i vilka svaga grönstråkssamband förstärkningsåtgärder bör placeras. Detta för att stödja stadens ekosystemtjänster och biologiska mångfald och samtidigt optimera avkastningen av naturkapitalet i förhållande till stadens ökande exploateringsbehov.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel vattenförekomster som följer miljö-kvalitetsnormerna för kemisk status. Analys: Under året har länsstyrelsen ändrat antalet vattenförekomster från 23 till 21 i databasen VISS (http://viss.lansstyrelsen.se/), ur vilken staden hämtar information för att beräkna indikatorn. Antalet vattenförekomster som följer MKN för kemisk status har inte ändrats från 2017 utan är fortfarande tre. 3 av 23 vattenförekomster ger utfallet 13 % medan 3 av 21 ger utfallet 14 %. Skillnaden mellan åren beror således inte på en förbättring utan på att det totala antalet vattenförekomster har	14 %			13 %	40 %		2018

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
ändrats samtidigt som antalet som följer miljö kvalitetsnormen kvarstår.							

Nämndmål:

2.3.3 Miljö kvalitetsnormerna för omgivningsbuller ska uppfyllas

 Uppfylls helt

Analys

Ett nytt åtgärdsprogram för omgivningsbuller för den kommande femårsperioden håller på att beredas. Programmet kommer att föreläggas KF för beslut i slutet av året. I samband med detta planeras en samlad redovisning över vidtagna åtgärder från nuvarande åtgärdsprogram att sammanställas och redovisas.

Nämndmål:

2.3.4 Bidra till att stadens vattenområden uppnår god ekologisk och kemisk vattenstatus

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen ansvarar för samordning, planering och projektledning för framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Arbetet sker i nära samarbete med framförallt Stockholm Vatten och Avfall AB, andra fackförvaltningar, stadsdelar, grannkommuner samt etablerade vattensamverkansorgan.

Under hösten planerar miljöförvaltningen att färdigställa och ta upp lokala åtgärdsprogram för Bällstaån, Brunnsviken, Råcksta träsk, Judarn, Kyrksjön, Magelungen, Drevviken, Forsån och Ulvsundasjön i Styrgrupp för god vattenstatus inför politiskt beslut i respektive nämnd. De lokala åtgärdsprogrammen för Brunnsviken och Bällstaån har i stort sett varit färdiga för nämndbehandling sedan mitten av 2017, men arbetet har fördröjts framförallt på grund utdragna diskussioner om ansvar och kostnadsfördelning i frågan om dagvattenhantering. Detta förväntas dock lösas under året så att beslut kan tas innan årsskiftet.

Miljöförvaltningen fortsätter, i samverkan med övriga berörda, att ta fram lokala åtgärdsprogram för fem vattenförekomster samt planerar att genomföra ett antal viktiga projekt av strategisk betydelse för arbetet med lokala åtgärdsprogram; recipientspecifika riktvärden, undersökningar av PFAS, mikroplaster samt förekomst av miljögifter i sediment. Vidare deltar miljöförvaltningen i flera viktiga projekt. Däribland Drizzle, iWater, LIFE IP Rich Waters samt anonyma källor. Dessa utvecklas under separata rubriker nedan.

Allt eftersom de lokala åtgärdsprogrammen blir beslutade kommer miljöförvaltningen att driva arbetet med förvaltning av åtgärdsprogrammen. Även om det främst är Stockholm Vatten och Avfall AB, trafikkontoret, exploateringskontoret och stadsdelsförvaltningarna som pekas ut som huvudsakliga utförare kommer miljöförvaltningen att ha en drivande och stödjande roll även i åtgärdsgenomförandet. Förvaltningen driver och stödjer arbetet för att nå god vattenstatus genom expertstöd för tolkning och implementering av miljökvalitetsnormerna i stadsbyggnadsprocessen, vid tillsyn samt vid genomförande av åtgärder. Detta ansvar kommer att öka allt eftersom de lokala åtgärdsprogrammen antas. Ett exempel är det planerade arbetet med genomförande av fällning i Brunnsviken där miljöförvaltningen driver och stöttar genomförandeorganisationerna.

Miljöförvaltningen deltar också i ett antal vattenrelaterade projekt tillsammans med universitet och andra aktörer;

- DDS-projektet iWater

Stockholms stad genom miljöförvaltningen har sedan 2016 deltagit i Digital Demo-projektet iWater Phase I (Tillgång till rent vatten).

Digital Demo Stockholm (DDS) innebär en unik samverkan mellan offentlig sektor i Stockholm, näringsliv och akademi. DDS avser bygga långsiktiga strukturer för samverkan i regionen, ska stärka Stockholms konkurrenskraft och stödja regionens framtidsvisioner samt visa att den digitala tekniken kan generera attraktiva lösningar för att stödja behoven i ett samhälle och dess invånare.

Ett av DDS fokusområden är Tillgång till rent vatten. Fokusområdet består av tre delprojekt:

- iWater - Vattenövervakning till och i Mälaren för att identifiera kemiska ämnen som påverkar vattenkvaliteten
- Övervakning av tryck vattenledningar för att identifiera patogener
- Övervakning i avloppssystemet för att identifiera utsläpp från industrier m.fl.

Gemensamt för alla tre delprojekt är utveckling och komplettering av existerande mätmetoder, t ex laboriemätningar, med nya små sensorer med lång livslängd och andra informationskällor som är anslutna via mobilnät, samt molnbaserad datahantering och visualisering i alla nätverksanslutna enhet. Miljöförvaltningen deltar i den första av de tre.

Fokus i iWater Phase I är att utveckla ett nätverk för vattenövervakning, placera ut sensorer och genom realtidssystem identifiera kemiska ämnen och patogener i hela livscykeln för stadens vattenförsörjning. Projektet kommer att genomföras i Stockholm, från upptagningsområdet och genom Mälaren till slutanvändaren, och tillbaka till sjön genom avloppssystemet.

I samband med att projektet fortskrider har Miljöförvaltningen i samverkan med Ericsson, Stockholms Universitet, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm Vatten och Avfall AB, Linköpings Universitet samt Telia ansökt om medel från Vinnova att utveckla projektet i det som kallas för iWater Phase II.

Miljöförvaltningen har tillsammans med övriga projektparter sökt och beviljats totalt 6,5 Mkr av Vinnova för iWater Phase II. Målet är att vidareutveckla Phase I genom att utveckla och installera ett system för övervakning av vattenkvaliteten i staden - från vattentäkt, via distributionsnätet och tillbaka till recipienten genom dagvattennätet. Sensorer skickar, via

mobilnätet, data till en IoT-plattform (IoT; Internet of Things – Sakernas Internet) där data analyseras för att hitta förändringar i vattnets kvalitet, i huvudsak orsakade av kemikalier och bakterier. Projektets syfte är att dels utveckla tillämpbara övervakningssystem för vattenkvalitet och dels att utforska kommunikationsteknologier inom Sakernas Internet.

Projektet förväntar att kunna leverera ett heltäckande IoT-baserat system för övervakning av vattenkvalitet i pilotskala. Systemet ska vara molnbaserat med avancerade analys-funktionaliteter för att skapa ett varningssystem för staden och stadens vattenbolag. Projektet förväntar även att kunna resultera i publicerade vetenskapliga artiklar.

Sensorer kommer att placeras i distributions- och dagvattennät, varefter utveckling av avancerade algoritmer för analysfunktionaliteten kommer att påbörjas. Olika sensorlösningar kommer att utvärderas samt nya teknologier för mobil datakommunikation kommer att prövas. Projektet kommer även att undersöka hur övervakning av vattenkvalitet kan integreras i stadens olika beslutsprocesser samt, i samband med utvecklingen av analysfunktionaliteten, genomföra viss forskning kring spridning av föroreningar i vattentäkter.

- Anonyma källor

Forskningsprojektet Anonyma källor leds av LTU, Luleå Tekniska Universitet och är finansierat av Formas. Projektets syfte är att öka kunskapen om olika källors bidrag av organiska och oorganiska ämnen till dagvattnet samt att identifiera risker för miljön utifrån olika ämnens sammansättning. Målet är att forskningen ska förbättra beslutsunderlag vid val av åtgärder och reningstekniker för att minska spridningen av miljöstörande ämnen till dagvattnet.

- Vinnova-projektet Drizzle

Drizzle är ett kompetenscentrum för dagvatten som leds av LTU, Luleå Tekniska Universitet, och som beviljats medel av Vinnova, under åren 2017-2022. I ett kompetenscentrum bedriver universitet, högskolor, forskningsinstitut, företag och offentliga aktörer i nära samarbete forskning i världsklass inom områden som är viktiga för Sveriges konkurrenskraft. Stadens åtagande i Drizzle är bland annat att ta fram det lokala åtgärdsprogrammet för Riddarfjärden som ett "case" inom ramen för forskningsprojektet, där partners inom kompetenscentret har ett konkret projekt att samarbeta inom. De potentiella åtgärdsplatser som tas fram under 2018 kommer att beforskas inom Drizzle. Målet med kompetenscentret är att på lång sikt bidra till att ta fram nya metoder och teknologier som kan ersätta existerande dagvattensystem med nya mer hållbara sådana. Parallellt med detta, och på kortare sikt, kommer nya kompletterande lösningar för att förbättra existerande dagvattensystem att tas fram. Inom ramen för kompetenscentret anställs en kommundoktorand på miljöförvaltningen.

- Life IP Rich Waters

Miljöförvaltningen deltar främst i två delprojekt. I delprojekt C18 är syftet att lära sig mer om miljögifter, deras källor och spridningsvägar för att kunna förbättra åtgärdsförslagen. Inom C20 planerar miljöförvaltningen tillsammans med idrottsförvaltningen att anlägga en båtbottevävt i Mälaren för att minska belastningen av bland annat koppar till våra

vattenförekomster.

- Handlingsplan för mikroplast

Arbetet med att ta fram en handlingsplan för minskad spridning av mikroplast i Stockholm stad fortskrider enligt plan. Under våren har en workshop och en slutpresentation hållits med referensgruppen för förankring av den data som ligger till underlag för kvantifiering av källor. De konsultrapporter som har beställts som underlag från IVL och ÅF levererades under juni månad. Utifrån resultaten i konsultrapporterna kommer arbetsgruppen gemensamt arbeta fram förslag till åtgärder. Handlingsplanen kommer att skickas på kontorsremiss under hösten och beräknas vara klar för politisk beredning under våren 2019.

Nämndmål:

2.3.5 Aktivt bistå i samordning av grönstrukturfrågor, planering och utredning av nya naturreservat samt uppmärksamma ekosystemtjänster i staden

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen deltar aktivt i samordningsgruppen för ett Grönare Stockholm. Förvaltningen har hållit i ansökan om medel för grönare städer som Boverket förmedlar. Ansökan har gjorts för förstärkningsåtgärder i den ekologiska infrastrukturen i Stockholm, att prioriteras i ansökan och helt eller till del motfinansieras av de 30 mkr som finns avsatta för åtgärder inom ramen för Grönare Stockholm.

Förvaltningen bidrar aktivt i pågående planering för nya reservat i staden och bistår bland annat med ekologisk kompetens och erfarenheter från tillsynsarbetet i befintliga reservat.

Förvaltningen har erbjudit frukostseminarium och workshopar för centrala förvaltningar för att höja kompetensen om ekosystemtjänster (EST). Därutöver har förvaltningen bidragit som kompetensstöd i enskilda projekt genom att utbilda samt initiera arbetet med EST, vilket hittills i år har skett i fem projekt.

Förvaltningen deltar också i tre SMHI-ledda FoU-projekt om grön infrastruktur och klimat-anpassning, med fokus på skyfallshantering och värmeböljor. Projekten innebär kunskaps-utveckling, omvärldsbevakning samt framtagande av fler klimatindikatorer och utveckling av Grönytefaktorn.

Genom FEM-projektet (Förstudie effektivare miljöövervakning av stadens natur), som drivs av förvaltningen, pågår ett samarbete mellan berörda kontor om prioriteringsstöd för naturvård samt metoder för datainsamling gällande naturmarksskötsel och ekologiska förstärkningsåtgärder.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen bedriver tillsyn över verksamheters hantering av avfall. Förvaltningen granskar hanteringen av farligt avfall, hushållsavfall och avfall som ska hanteras inom ramen för producentansvaret, t.ex. elektroniskt avfall och förpackningsavfall. Förvaltningen arbetar såväl förebyggande genom informationsinsatser och som genom tillsyn över att verksamheter hanterar sitt avfall enligt gällande avfallslagstiftning. Enligt avfallshierarkin ska avfall i första hand minimeras och därefter i fallande ordning återanvändas, återvinnas, förbrännas eller deponeras.

Nämndmål

2.4.1 Tillsynen ska aktivt bidra till att avfallshierarkin följs så att avfall hanteras på ett resurseffektivt sätt

 Uppfylls delvis

Analys

Under året utförs riktad tillsyn på restauranger som inte har matavfallsinsamling. Syftet är att fler restauranger ska sortera ut sitt matavfall och lämna till biogasproduktion. Vid tillsynen granskas även fettavskiljningshanteringen och sortering av förpackningar. På grund av personaltapp under året kommer inte alla planerade inspektioner att hinna utföras. Ca 200 av 250 planerade inspektioner bedöms hinnas med.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5 Stockholms miljö är giffri

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden bedriver ett kraftfullt arbete på kemikalieområdet. En mångfald av insatser utförs under året såväl inom tillsynen som inom kemikaliecentrums vägledande verksamhet. Bedömningen av måluppfyllelsen bygger på det arbete som utförts inom förvaltningen snarare än miljötillståndet som sådant.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter				138 st			124	2018
Analys								
Värdet för 2017 blev 138 kemiska produkter. Utifrån detta fastställdes ett målvärde för 2018 på 124 (minskning med 10 procent). Eftersom inte alla verksamheter har lagt in sina produkter i Chemsoft fattas det antagligen ett antal produkter i 2017 års siffror. När dessa läggs in kommer siffran att öka, vilket kommer att motverka minskningen som sker när produkter fasas ut. En grov uppskattning är att ökningen till följd av fortsatt registrering av produkter och minskningen till följd av utfasning under året kommer att vara ungefär lika stora så att utfallet blir ungefär samma som för 2017.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbottnentvätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor	2018-01-01	2018-12-31
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utöka arbetet med att undersöka vilka källor som lokalt orsakar spridning av mikroplaster och i samarbete med berörda nämnder ta fram en handlingsplan med prioriterade åtgärdsförslag för att minska spridningen av mikroplaster	2018-01-01	2018-12-31

Nämndmål:

2.5.1 Tillsynen ska medverka till att exponeringen för farliga kemikalier minskar

 Uppfylls helt

Analys

Inom ramen för det s.k. storstadssamarbetet genomförs tillsynsaktiviteter kring kemiska produkter och miljögifter i varor. Tillsynsbesök och varuinköp inom två av årets tre tillsynsprojekt med temat fluorerade ämnen (skidvällor respektive kosmetiska produkter) har genomförts.

Tillsynsaktiviteter, främst krav på och kontroll av sanering, i syfte att minska risken för exponering av PCB och kvicksilver bedrivs kontinuerligt. Hittills under året har 13 ärenden avseende sanering av PCB hanterats samtidigt som några ärenden i syfte att klarlägga PCB-status pågår. Tio ärenden avseende kvicksilversanering hos tandvårdskliniker har hanterats.

I den riktade tillsynen mot skolor och förskolor arbetar miljöförvaltningen systematisk med information och att följa upp verksamheternas arbete med att minska barns exponering för farliga kemikalier.

Nämndmål

2.5.2 Aktivt bidra till genomförande av Stockholm stads kemikalieplan 2014 – 2019

● Uppfylls helt

Analys

Kemikaliecentrum ger stadens verksamheter vägledning för genomförandet av sina respektive ansvar enligt kemikalieplanen. Bland aktiviteter som genomförs kan nämnas en genomgång av hur städavtal utformas och följs upp, fortsatt implementering och utveckling av kemikalie-registerverktyget Chemsoft samt en uppföljande studie av damm på förskolor.

Genom kommunikationsinsatser riktade till såväl näringsliv som konsumenter arbetar kemikaliecentrum också med att uppmuntra andra aktörer att bidra till arbetet för ett giftfritt Stockholm. Under början av 2018 avslutades kampanjen Kemikaliesmart hem med utställning och filmer som kommer att visas runt om i staden. Seminarierieterna Forum för kemikaliesmart byggande respektive handel fortsätter också.

Arbetet med att ta fram en ny kemikalieplan för perioden efter 2020 har påbörjats med dels en intervju- och enkätstudie bland berörda nyckelpersoner, dels en beräkning av miljönyttan med åtgärder som genomförts.

Ett förslag till rekommendation för användning av konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi har tagits fram efter omfattande utredningsarbete, kemiska analyser och omvärldskontakter. Förslaget presenterades för MHN i juni och har skickats ut på remiss till berörda verksamheter.

En hel del av arbetet med kemikalieplanen sker inom ramen för NonHazCity, ett EU-projekt där 17 partners är aktiva i 10 städer kring Östersjön och genomför liknande aktiviteter och tar fram egna kemikalieplaner.

Under 2018 har hittills fem rapporter blivit klara, som handlar om analysresultaten, källkartläggningen och analyser av miljögifter i damm som provtagits hemma hos fem Stockholmsprofiler. Arbetet pågår med att färdigställa ytterligare fyra rapporter som ska bli klara under 2018: 1) sammanställning av genomförda aktiviteter riktade till kommunernas egna verksamheter, 2) sammanställning som visar huruvida aktiviteterna lett till minskade utsläpp 3) beskrivning av hur stor potentialen är för att minska skadliga ämnen i företagens verksamheter, 4) sammanställning av vilka hinder och möjligheter företag har för att substituera bort skadliga ämnen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedriver tillsyn inom flera olika områden för att verka för en sund inomhusmiljö när det gäller problem med bl.a. buller, ventilation och fukt och mögel. Tillsynen syftar till att vara såväl förebyggande som korrigerande. Riktad tillsyn på skolor och förskolor bedrivs kontinuerligt på alla verksamheter i staden. Förvaltningen arbetar även för att samtliga flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor ska vara radonmätta och innehålla riktvärdet 200 Bq/m³ luft. Riktad tillsyn mot bostäder i flerbostadshus belägna i socioekonomiskt utsatta stadsdelar bedrivs i syfte att undanröja risker för människors hälsa i inomhusmiljön. Förvaltningen kontrollerar även inomhusmiljön i migrationsboenden, äldreboenden, vandrarhem m.m. I de sistnämnda verksamheterna sker tillsynen inte årligen utan dessa anläggningar besöks med viss regelbundenhet i projektform olika år. Förvaltningen handlägger årligen ca 600 klagomål på störningar i inomhusmiljön.

Nämndmål

2.6.1 Tillsynen ska säkerställa att inomhusmiljön i flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor inte ska medföra olägenhet för människors hälsa

 Uppfylls helt

Analys

Radon – flerbostadshus

Årets mål beräknas nås såväl när det gäller de kommunala bostadsbolagen som hela flerbostadsbostadsbyggnadsbeståndet i staden.

6 632 användare har använt e-tjänster för radon.

Radon- förskola/skola

Årets mål beräknas nås när det gäller mätning av radon i skolor och förskolor i staden.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel flerbostadsfastigheter i de kommunala bostadsbolagen som har kontrollerats avseende radon och har	86 %			86	90	90 %		2018

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft.								
Analys Årsmålet är att 90 % av de kommunala bostadsbolagens flerbostadsfastigheter ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft. Hittills har detta uppnåtts för 86 % av de kommunala flerbostadsfastigheterna. Årets mål beräknas nås.								
 Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som är kontrollerade avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft i %.	72 %			69	80	80 %		2018
Analys Årsmålet är att 80 % av flerbostadsfastigheterna ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft. Hittills har detta uppnåtts för 72 % av flerbostadsfastigheterna. Årets mål beräknas nås.								
 Andel förskolor och skolor som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m ³ luft.	89 %			87		90 %		2018
Analys 89 % (årsmålet är 90 %) av förskolorna och skolorna har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m ³ luft. Årets mål beräknas nås.								

Tillsyn skolor och förskolor

Förvaltningen genomför den riktade tillsynen enligt plan, vilket bl.a. innefattar en fortsättning av projekt buller som innebär kontroll av att buller från fasta installationer (fläktar, kyl och frys mm) inte överskrider Folkhälsomyndighetens riktvärden för buller inomhus. Den ordinarie riktade tillsynen innefattar bl.a. kontroll av bullernivåer, ventilation och hygienrutiner. Under året utförs ett särskilt projekt som syftar till att kontrollera rökning på skolgårdar. På grund av personalbortfall har tiden för arbete med uppföljningsärenden justerats ned.

Riktad bostadstillsyn

Miljöförvaltningen bedriver riktad bostadstillsyn i socioekonomiskt utsatta stadsdelar. Syftet är att kunna upptäcka övergripande brister och undanröja eventuella olägenheter på ett bredare och mer strukturerat sätt än vad som är möjligt vid handläggning av enskilda klagomål. Målsättningen med tillsynsmetoden är att bidra till mer hållbara bostadsområden med särskilt fokus på socioekonomiskt utsatta områden. Under 2018 har urvalet av fastighetsägare för bostadstillsynen baserats på att de har fastigheter som ligger inom stadsdelarna Skärholmen och Rinkeby-Kista.

Från den 1 januari till den 6 juli 2018 har tolv nya ärenden startats och under samma period har tio inspektioner utförts. För dessa ärenden pågår fortsatt handläggning utom ett ärende som har avslutats. Anmärkningarna som följs upp i de pågående ärendena berör främst ventilation, fukt, inomhustemperatur och brister i funktion för felanmälan. Sammantaget finns

trettiofyra pågående tillsynsärenden inom den riktade bostadstillsynen från 2016-2018. Vid varje inspektionstillfälle inspekteras ett flertal bostäder i fastigheten. Majoriteten av de under 2018 påbörjade tillsynsärendena kommer att kräva fortsatt handläggning under året eftersom konstaterade brister måste följas upp.

Handläggning av klagomål på störningar i bostäder

Antalet inkommande ärenden fortsätter att öka. Fram till den 31 juli 2018 hade 470 ärenden initierats vilket är en mycket kraftig ökning jämfört med samma period förra året (352 st). Det är en ökad inströmning av ärenden för andra året i rad. Den stora ökningen i år jämfört med tidigare år beror i stor utsträckning på vädret. En ovanligt kall vinter och den mycket varma sommaren har medfört ett stort antal klagomål på temperatur inomhus. Det är också en ökning i antalet bullerrelaterade klagomål, troligtvis som en följd av den höga temperaturen eftersom boende har sina fönster öppna. Majoriteten av de inkomna klagomålen utgjordes av klagomål på låg respektive hög inomhustemperatur och buller. I samband med avslut av ett klagomålsärende markeras i ärendehanteringssystemet om det vidtagits någon form av förbättrande åtgärd i bostaden under ärendets gång, i statistiken kallad miljönytta. Andelen avgjorda ärenden med sådan markering uppgick under perioden till ca 66 %.

		Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
	Respons på klagomål lämnas och kontakt med utpekad störningskälla tas inom två veckor.	95,7 %			95 %	95 %		Tertial

Inkomna legionellaärenden

8 legionellafall har inkommit under året. I fyra av de åtta fallen har smittkällan kunnat spåras av förvaltningen. I samtliga fall kunde smittan spåras till bostaden.

Riktad tillsyn fastighetsägares egenkontroll

Förvaltningen bedriver riktad tillsyn i fråga om flerbostadsfastighetsägares egenkontroll. Vid tillsynsbesöket har förvaltningen en dialog med fastighetsägaren om hur de sköter sitt bostadsbestånd med avseende på underhåll, ventilation, temperatur i varmvattencentral m.m. i syfte att förebygga missförhållanden i bostäder. På grund av personalbortfall kommer alla planerade inspektioner inte hinnas med. ca 350 av de 450 planerade inspektionerna för året beräknas utföras.

Tillsyn av vandrarhem

Under 2018 skulle ca 20 vandrarhem ha inspekterats med avseende på inomhusmiljön innefattande granskning av bl.a. ventilation, rutiner för städning/hygien och risk för legionella. På grund av personalbortfall kommer tillsynen inte att hinnas med.

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har under flera år haft en hög prioritering av effektivitet och översyn av kostnader och intäkter, för att få mycket verksamhet ut av sina resurser. Lösningar söks därför som bidrar till ökad kostnadseffektivitet. Nämnden har också betydelse för stadens totala ekonomi i stort, särskilt genom stödet till stadens energieffektivisering.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion

 Uppfylls helt

Förvaltningen ingår i ett kompetenscentrum för dagvatten som leds av Luleå Tekniska Universitet. I kompetenscentret samarbetar forskningsinstitutioner med näringsliv och kommuner i syfte att utveckla innovativa lösningar för hantering av dagvatten i urbana miljöer. Inom ramen för kompetenscentret har förvaltningen anställt en kommundoktorand med inriktning på karaktärisering och kvantifiering av mikroplast i dagvatten.

Miljöförvaltningen deltar också flera nätverk både nationellt och internationellt för att i olika sammanhang öka stadens påverkansmöjligheter i relevanta policyfrågor samt för att dela med sig av, och ta del av, goda exempel inom olika områden. Miljöförvaltningen har bland annat ett nära samarbete med övriga kommuner inom länet genom Miljösamverkan Stockholms län (MSL) och internationellt deltar förvaltningen bland annat i nätverken ICLEI och Eurocities. Förvaltningschefen ingår också i kärngruppen för Urban Water Agenda 2030 som fokuserar på EU:s vattenpolitik.

Inom Eurocities deltar miljöförvaltningen förutom på miljöforummötena också aktivt i arbetsgrupperna Green Areas and Biodiversity (GAB), Waste, Water samt Air Quality, Climate Change and Energy Efficiency (AQCCEE). Eurocities miljöforum och arbetsgrupper har under 2018 träffats i Amsterdam i april där bland annat miljöförvaltningens arbete med luftkvalitetssensorer presenterades. Nästa tillfälle är i Tammerfors i mitten av oktober.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	8	3	5	2	tas fram av nämnden	Tertial

Nämndmål:

3.1.1 MHN ska samarbeta och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har flera stora EU-projekt igång vilket stärker samarbetet med andra städer och aktörer i Europa. Genom projekten ökar förståelsen för stadens inriktning som kan spridas till andra, vilket i sin tur underlättar för staden att få ett ändamålsenligt EU-regelverk på bl.a. miljöområdet. Arbetet med att informera EU-parlamentariker och EU-kommissionen har fortsatt för att lyfta fram stadens syn på det föreslagna nya energipaketet (även kallat vinterpaketet). Hittills under 2018 är det framförallt uppdateringarna av biodrivmedelsdirektivets och det s.k. ”clean-vehicle-directive” som styr vilka fordon offentliga organisationer får köpa, som förvaltningen koncentrerat sitt arbete på.

Genom GrowSmarter har ett samarbete med 12 andra liknande projekt inletts. Ett första seminarium har genomförts där barriärer och incitament för att genomföra projektens smarta lösningar i såväl de 36 städer som ingår i projekten som i andra städer i Europa. Förvaltningen leder en samarbetsgrupp för att sprida de smarta lösningarna och planerar att skriva ett policydokument för att påverka EU att underlätta det arbetet. En process för att påverka EU genom GrowSmarters slutrapport med rubriken Recommendations to policymakers and practitioners påbörjas under 2018 för att slutföras nästa år.

Förvaltningen deltar i arbetsgrupper inom Svenska Klimatkommunerna, Eurocities, ICLEI och C40 samt utnyttjar även POLIS nätverk för att utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa. Hittills under år 2018 har framförallt utbyte med SKL gällande ”clean-vehicle-directive” samt eventuell ny miljöbilsdefinition varit aktuellt. Inom Eurocities-nätverket och ICLEI är det framförallt biodrivmedelsdirektivets förändringar och påverkansmöjligheter som varit aktuella.

Förvaltningen driver också EU-projektet NonHazCity där 17 partners runt Östersjön arbetar för att på olika sätt minska spridningen av skadliga kemikalier till Östersjön. Förvaltningen deltar även i LIFE projektet ”LIFE-IP Rich Waters” som syftar till att åstadkomma konkreta åtgärder för att nå god vattenstatus i Norra Östersjöns vattendistrikt.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad

 Uppfylls helt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan bidra till ett bra företagsklimat genom att fungera bra som myndighet. En väl fungerande tillsyn med tydliga regler som gäller lika för alla, hög kompetens och en bra serviceinställning underlättar för företagen. Nämndens verksamhet, och då i synnerhet tillsynen, är i hög grad riktad ut mot stadens företag. Nämnden har en hög

prioritering av service och det professionella utförandet på tillsynen, vilket bland annat visar sig i punktlighetsmålen som i allmänhet uppfylls väl. Förvaltningen har också haft generellt höga NKI-värden även om värdena de senaste åren sjunkit något.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Företagens nöjdhet med bemötandet Analys: Förvaltningens resultat har sjunkit något de senaste åren men ligger fortfarande på en hög nivå där resultat över 70 räknas som goda.	80			79	85	77	2018
  Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet Analys: Indikatorns avser företagens svar på frågan "Hur nöjd var du med hanteringen av ditt ärende i sin helhet?" Sammantaget för livsmedels- och miljöbalktillsyn	74			76	80	70	2018

Nämndmål:

3.2.1 Förvaltningen ger en god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden

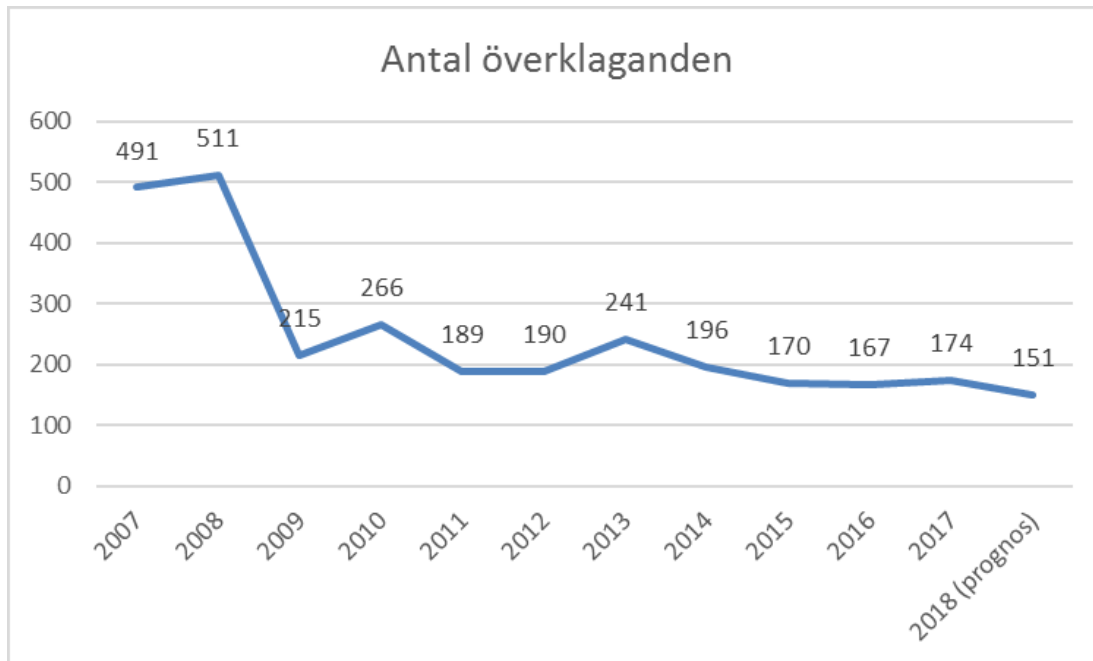
 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämndens strävar efter att ge bra service till företagen och att utföra en bra tillsyn. Punktlighetsmålen visar genomgående en bra uppfyllelse.

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Behandla anmälningar enligt miljöbalken inom sex veckor.	98 %	90 %		Tertial
 Företagen uppfattar inspektörerna som professionella. Analys: Förvaltningens resultat har de senaste åren sjunkit något från en mycket hög nivå. Ett resultat över 70 räknas dock fortfarande som ett gott resultat. Resultatet avser 2017.	73	NKI=80		År
 Miljörapporter besvaras senast 30 juni.	95,1 %	95 %		Tertial
 Handlägga inkomna anmälningar om registrering av livsmedelsanläggning inom 14 dagar.	97 %	90 %		Tertial
 Handläggning av värmepumpsökningar ska påbörjas senast efter 5 arbetsdagar.	100 %	95 %		Tertial

Förvaltningen ser också att antalet överklagade beslut stadigt har minskat de senaste tio åren. De höga antalet överklagande under 2007 och 2008 beror primärt på ny riskklassning av livsmedelsverksamheter (2007) och ny taxa (2008; främst avseende återvinningsstationerna).

Nämndmål:

3.2.2 Utföra tillsyn motsvarande avgiften.

● Uppfylls helt

Analys

För tillsynens avgifter gäller den grundläggande principen att tid för vilken verksamhetsutövarna har betalat, ska återgäldas med tillsynstid. Detta är ett fundament för en legitim kommunal tillsyn. Varje tillsynsobjekt besöks dock inte årligen utan för många objekt sker tillsynen med något eller några års mellanrum. Nämnden följer upp detta på objektsnivå och per tillsynsområde. Detta är också en utgångspunkt i den årliga taxeöversynen.

För närvarande bedömer förvaltningen att målet kommer att uppnås. Förvaltningen har inarbetade rutiner för kontroll av arbetet inom tillsynen och det finns idag inget som tyder på att det sker avvikelser. Utfallet följs dock upp först i verksamhetsberättelsen eftersom det då finns kompletta uppgifter om debitering och registrering av arbetade timmar.

Avdelningen hälsoskydd har utfört cirka 867 av de planerade 1 440 inspektioner under 2018 och avdelningen plan och miljö har utfört 379 av cirka 570 inspektioner. Avdelningen livsmedelskontrollen har under perioden utfört ca 4300 av 7300 planerade kontrollbesök för 2018.

Taxeöversyn för taxa 2019 har gjorts och godtogs av nämnden den 12 juni 2018.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden har en högt specialiserad verksamhet vilket tillsammans med en begränsad tillgång till handledningstid påverkar förvaltningens möjligheter att erbjuda sommarjobb och praktikplatser. Förvaltningen har inte haft någon aspirant från Jobbtorg Stockholm eller tillhandahållit platser för Stockholmsjobb. Det inkommer en del förfrågningar om exempelvis plats för högskolepraktik och examensarbeten och förvaltningen arbetar med att i möjligaste mån erbjuda sådana platser. Under året har plats erbjudits för åtta högskolepraktikanter och en exjobbare.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
  Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	0	0	0	2 st	1 st	500 st	Tertial
  Antal tillhandahållna platser för feriejobb	12			13 st	13 st	9000 st	Tertial
  Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	0	0	0	0 st	2 st	1000 st	Tertial
  Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	12	4	8	13 st	12 st	9000 st	Tertial

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

● Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har efter tidigare års kraftiga minskningar av nettobudgeten nu ett effektiviseringsarbete i form av fortlöpande vardagsrationaliseringar. Administrativa rutiner förenklas och nya lösningar övervägs ständigt för att dra ner kostnaden samtidigt som lika mycket eller mer arbete utförs inom nämndens uppdrag. Frågor om kostnaderna för att bedriva verksamheten är ständigt aktuella eftersom detta har samband med de totala prioriteringarna och möjligheten att bedriva verksamheten. Köp av tjänster övervägs när det är effektivt. Nämnden är uppmärksam på när det går att finansiera projekt och verksamheter genom externa bidrag vilket möjliggjort mycket av utvecklingsinsatserna.

Miljöförvaltningen prognostiserar ett resultat i balans. Nämnden följer sin ekonomi noggrant

och vidtar nödvändiga åtgärder vid behov.

Förvaltningens kostnader för lokaler kommer att öka avsevärt i och med ombyggnationen av Tekniska Nämndhuset. De totala kostnaderna för evakuering och ombyggnation av evakueringslokaler mm uppgår till 100 mnkr. Miljöförvaltningens andel av detta innebär ett tillägg på bashyran med 3,2 mnkr per år under perioden 2019-2023.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %			98 %	100 %	100 %	Tertial
  Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %			98 %	100 %	100 %	Tertial
  Nämndens prognossäkerhet T2				-2 %	+/-1 %	+/- 1 %	2018

Självfinansieringsgraden prognostiseras vara lägre än i VP 2018, det vill säga en självfinansieringsgrad för förvaltningen i sin helhet om 73 procent. Det beror på att avdelning hälsoskydd prognostiserar lägre tillsynsintäkter pga. personalbrist (föräldraledigheter, personalomsättning, sjukdom och VAB), vikande antal tillståndsansökningar för värmepumpar (helårsprognosen är en minskning med cirka 30 procent) samt nya uppdrag som har tagit tillsynspersonal i anspråk. Minskningen av tillsynsintäkter på avdelningen hälsoskydd balanseras delvist med något högre tillsynsintäkter på övriga avdelningar.

	VP 2018	T2 2018
Miljöbalkstillsyn (MB)		
<i>Självfin.grad Hälsoskydd</i>	68%	63%
<i>Självfin.grad Plan och Miljö</i>	68%	68%
Självfin.grad MB	68%	65%
Livsmedelskontroll		
<i>Självfin.grad Livsmedelskontroll</i>	84%	84%
MHN tillsyn	75%	73%

Nämndmål:

3.5.1 Effektivisera och höja kvaliteten på förvaltningens interna processer

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen arbetar systematisk med att effektivisera förvaltningens interna processer.

Arbetet med förberedelserna inför bytet av verksamhetssystemet Ecos fortsätter under året, med bl. a. registervård och kvalitetssäkring av förvaltningens processer. Liksom tidigare år genomförs ett omfattande utbildningsprogram för att höja kunskapsnivån hos alla på förvaltningen som är inblandade i de administrativa processerna. Bland annat anordnas ett stort antal kurser i Ecos, utbildningar juridik samt kurser i klarspråk för handläggare och chefer.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Alla kommunala verksamheter har en viktig uppgift i att säkerställa likabehandling och tillgänglighet för kommunens invånare, och förvaltningens arbete riktar sig till alla utan några åtskillnader. Miljöförvaltningen har under flera års tid arbetat med klarspråk för att underlätta för alla, oavsett bakgrund, att på ett enkelt sätt ta del av nämndens beslut och information. Utbildningar inom klarspråk anordnas regelbundet för handläggare och chefer för att öka begripligheten i förvaltningens beslut och informationstexter.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer fortsatt att prioritera kompetensutveckling av medarbetarna som den viktigaste frågan inom jämställdhetsarbetet i den utåtriktade verksamheten. Då nämndens verksamheter varken fördelar resurser, ger ekonomiskt stöd till enskilda eller ansvarar för brukare så är det en extra stor utmaning att finna områden där jämställdhetsanalyser i den externa verksamheten blir fullt ut tillämpbara. Inom tillsynen tillämpas ett humanperspektiv där åtskillnad inte görs mellan könen utan lagstiftningen betonar likabehandling. Under våren har en utbildning om likabehandling med utgångspunkt i #metoo-kampanjen hållits för förvaltningens chefer.

Nämndmål:

4.1.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska systematiskt arbeta med att höja kompetensen hos medarbetarna inom jämställdhetsområdet

Uppfylls helt

Analys

En likabehandlingsutbildning rörande #metoo har under våren genomförts för förvaltningens chefer.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

● Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen strävar efter att vara en förebild som arbetsgivare. Kompetensutveckling är en central del i att attrahera och behålla medarbetare och förvaltningen satsar också på friskvård för att främja en god hälsa hos medarbetarna. Miljöförvaltningen blev under våren utnämnd till Sveriges "Attraktivaste arbetsgivare 2018" av Nyckeltalsinstitutet där 238 privata och offentliga organisationer deltog. Miljöförvaltningen har i stadens årliga medarbetarenkät höjt sitt resultat från en redan hög nivå på 82 för föregående år till 83 för år 2018 (där 100 ger maximal poäng). Förbättringarna följer en långsiktig positiv trend.

På miljöförvaltningen råder nolltolerans för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering. Förvaltningen arbetar aktivt för att vara en arbetsplats där detta inte förekommer. Miljöförvaltningens rutiner för att motverka kränkande särbehandling etc. görs känd för medarbetarna med jämna mellanrum på APT. Alla nyanställda får en genomgång under sin introduktion över hur frågorna hanteras och vart de ska vända sig om man upplever att man blivit utsatt. Utöver det prioriteras det förebyggande arbetet och förvaltningen anordnar en gång per år ett utbildningstillfälle för medarbetare och/eller chefer. I medarbetarenkäten följs det upp om medarbetarna vet vem de ska vända sig till om de blivit utsatta och om det råder en arbetsmiljö där man känner sig respekterad av sina kollegor.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Årsmål	KF:s årsmål	Period
● Aktivt Medskapandeindex	83	82	84	83	81	År
● Index Bra arbetsgivare	86			85	84	År
● Sjukfrånvaro	3,35 %	1,02 %	4,5 %	3,5 %	Tas fram av nämnden	Tertial
● Sjukfrånvaro dag 1-14	1,14 %	0,83 %	1,29 %	1,2 %	Tas fram av nämnden	Tertial

Nämndmål:

4.2.1 Miljöförvaltningen ska erbjuda meningsfulla arbetsuppgifter, en hälsosam arbetsmiljö, ett tydligt och inspirerande ledarskap och möjlighet till delaktighet och utveckling

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen strävar efter att vara en utvecklande och hälsosam arbetsplats där chefer och medarbetare trivs och har förutsättningar att prestera sitt allra bästa. Rekrytering till nya positioner är kompetensbaserad och en positiv trend är att andelen interna tillsättningar till högre positioner har ökat under året. Lokalernas läge och utformning är viktigt för upplevelsen av arbetsmiljön. Inför den evakuering till nya kontorslokaler i Separatorhuset som förvaltningen genomför den 2 september har mycket arbete lagts på att säkerställa bästa möjliga arbetsmiljö. Företagshälsovården har involverats i arbetet och har hållit ett antal föreläsningar för att förutspå och förebygga så många av de problem som kan uppstå som möjligt.

Nämndmål:

4.2.2 Förbättra det relativa löneläget

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen förbättrade det relativa löneläget i lönerörelsen under T1 och inga förändringar har skett under T2. I slutet av året kommer en ny analys av löneläget att ske.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

 Uppfylls helt

Analys

Alla kommuninvånare ska behandlas likvärdigt vid kontakter med Stockholms stad. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har de senaste åren haft ett ökat fokus på mångfalds- och antidiskrimineringsfrågorna och ett flertal utbildningar och seminarier inom bland annat bemötande och normkritik har anordnats för att säkerställa en god och likvärdig service för medborgare och verksamhetsutövare.

Nämndmål:

4.3.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska säkerställa att nämndens verksamhet bedrivs så att mänskliga rättigheter respekteras och att ingen utsätts för diskriminering

 Uppfylls helt

Analys

Under våren har förvaltningens rekryteringsrutiner uppdaterats och setts över för att säkerställa att diskriminering inte förekommer i samband med rekryteringar. Förvaltningen har även genomfört en utbildningsinsats riktad till cheferna i likabehandling med tema #metoo-kampanjen. Fokus låg på hur man motverkar sexuella trakasserier och identifierar övertramp som hamnar i gråzonen samt hur vi skapar en inkluderande arbetsplats där alla respekteras och behandlas lika. Utbildningsinsatsen uppfattades lyckad och nästa år planeras att samma utbildning ska hållas till alla medarbetare på miljöförvaltningen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämndens långsiktiga arbete för en hållbar miljö- och klimatpåverkan och en hälsosam samhällsbyggnad förebygger generellt risken för negativ påverkan på barns hälsa och utveckling. Genom tillsyn av framför allt skolor och förskolor, miljöfarliga verksamheter, livsmedelsverksamheter, bostäder och idrottsanläggningar får miljöförvaltningens verksamhet en direkt påverkan på förutsättningarna för alla barns möjligheter att växa upp under goda miljömässiga omständigheter. Förutom i ovanstående områden tillämpas barnrättsperspektivet i det dagliga arbetet främst när särskilda insatser planeras; speciellt utsatta grupper, däribland barn, får då en hög prioritet.

Nämndmål:

4.4.1 Barnrättsperspektivet ska vara en naturlig del i miljöförvaltningens verksamhet.

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen arbetar med flera områden som direkt inriktar sig mot att tillförsäkra barn en god miljö, inklusive livsmedel, som inte har en negativ inverkan på hälsan. Som exempel kan nämnas att nämnden bedriver tillsyn som ska säkerställa en god inomhusmiljö och goda livsmedel i skolor och förskolor samt att nämnden dels arbetar för att öka kunskapen och medvetenheten om kemikaliers inverkan på barns hälsa och utveckling, dels arbetar för att

barnens behov av skolgång och tillgång till fria ytor ska beaktas i staden detaljplanearbete. Förvaltningen kontrollerar att alla skolor och förskolor är mätta med avseende på radon och klarar gällande riktvärden.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen verkar för att tillgängliggöra naturreservaten genom skötselrådgivning och samverkan med berörda förvaltningar samt kontinuerligt utvecklad information via olika kanaler. Förvaltningen har verkat för att tillgängliggöra naturreservaten genom samverkan med berörda förvaltningar på återkommande samverkansmöten ("reservatsdagar") samt i den löpande skötselrådgivningen angående t.ex. skyltning och upprustning av entréer. Förvaltningen har under året fortsatt utveckla information via t.ex. sociala medier. Bland annat uppmärksammades Biologiska mångfaldens dag den 22 maj genom utställning och frukostseminarium i Tekniska nämndhuset samt med visningar i reservaten.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden har särskilt genom tillsynen en verksamhet som bedrivs i allmänhetens tjänst. Mycket av tillsynen handlar om att på olika sätt direkt undanröja hälsofaror och olägenheter samt stödja allmänhetens intresse av exempelvis god livsmedelshygien. Vid upplevda problem kan allmänheten i olika sammanhang få stöd och information från nämnden och även påverka nämndens insatser. Allmänheten kan lämna bland annat klagomål och anmäla missförhållanden genom förvaltningens e-tjänster.

Nämndmål:

4.7.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillhandahålla korrekt och lättillgänglig information

● Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen har under flera års tid bedrivit ett aktivt klarspråksarbete för att utveckla beslut och informationstexter i syfte att göra dem mer lättbegripliga. Att på ett enkelt sätt kunna ta till sig nämndens information och beslut är en viktig demokratiaspekt och samtliga förvaltningens nyanställda uppmanas att delta vid de årliga klarspråkskurserna. Även

Miljöbarometern, som ger en samlad redovisning av staden miljöarbete, är en viktig del i att göra förvaltningens information lättillgänglig.

Nämndmål

4.7.2 Korrekt och snabb hantering av serviceanmärkningar

 Uppfylls helt

Analys

Rutinen för serviceanmärkningar blev klar i slutet av 2016 och har nu implementerats i förvaltningen. De nya rutinerna innebär en säkrare och bättre åtskillnad mellan serviceanmärkningar och klagomål som faller under tillsynslagstiftning vilket har betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt. För att understryka vikten av att serviceanmärkningar registreras har en särskild uppföljning genomförts. Det har vid analys alltså visat sig att antalet serviceanmärkningar på avdelningarna är väldigt få; under perioden januari till och med augusti 2018 har tre serviceanmärkningar inkommit.

Nämndmål

4.7.3 Genom Miljöbarometern och Miljödata erbjuda aktuell och lättillgänglig information om stadens miljösituation och miljöarbete

 Uppfylls helt

Analys

Informationen om miljötillståndet och utvecklingen av miljön i Stockholm uppdateras kontinuerligt och görs tillgänglig för stockholmarna via Miljöbarometern. Under året har en ny version installerats med nya funktioner för att visa kartor, förbättrad åtgärdsredovisning och nya diagram. Arbetet pågår med att ta fram en miljötilståndsrapport som underlag till nytt miljöprogram samt kunskapsunderlag för MHN. Planerat slutdatum för rapporten är januari 2019.

Miljöförvaltningens arbete med att tillgängliggöra ytterligare data som öppen data, anpassa och utveckla Miljödatas webbportal, fortskrider. En första beta-version av den nya interna webbportalen lanserades i mars. I maj lanserades ytterligare en version där användaren bland annat ges möjlighet att gå direkt till fördefinierade Gemensamma projekt från en välkomstsida. En slutlig version planeras vara tillgänglig mot slutet av året.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

 Uppfylls helt

Analys

Stöd till andra nämnder vid upphandling och investeringar ingår i arbetet för flera av

förvaltningens verksamheter, framförallt Kemikaliecentrum, Miljöbilar i Stockholm samt Energicentrum.

		Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2017	Årsmål	KF:s årsmål	Period
	Andel elektroniska inköp	67 %				55 %	Tas fram av nämnden	Tertial
	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	-			100 %	100 %	85 %	År

Nämndmål:

4.8.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ge stöd och råd till andra verksamheter i staden för att skapa ökad hållbarhet vid upphandlingar

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har tagit fram ett underlag för central upphandling av hantering av stadens elcertifikat för soletproduktion samt lagring av öppen data för visualisering av soletproduktionen på stadens solkarta. Upphandling av elbilspoolstjänst, fordonsadministrations-system, elektronisk körjournal och hyrbilar pågår i samarbete med serviceförvaltningen och beräknas vara klara under år 2018. Vidare bistår miljöförvaltningen med råd och kunskap i samband med upphandling av transporttjänster, vilket ska öka efterfrågan på transporttjänster med miljölastbilar och förnybara drivmedel.

Genom Kemikaliecentrum har förvaltningen medverkat i framtagandet och utvärderingen av kemikaliekraav inom flera avtalsområden, exempelvis kontorsmaterial, städtjänster, sjukvårdsmaterial och inkontinensartiklar. Ett nära samarbete med serviceförvaltningen har etablerats.

Uppföljning av ekonomi

Nämndens ekonomiska förutsättningar

Budgeten från kommunfullmäktige var ursprungligen netto 107,2 mnkr men i avstämnings-

ärendet erhöll nämnden ytterligare:

- 7,7 mnkr för vattenförbättrande åtgärder från CM 2

Som tabell nedan visar uppgår den sammanlagda nettobudgeten efter avstämningsärendet till 114,9 mnkr.

	Kostnader	Intäkter	Netto
KF budget 2018	203,3	-96,1	107,2
Budgetjustering för lokala åtgärdsprogram	7,7		
Omslutningsförändringar	32,6	-32,6	
Budget avstämningsärendet	243,6	-128,7	114,9
Omslutningsförändringar	3,1	-3,1	
Budget efter T1	246,7	-131,8	114,9

Uppföljning av driftbudget

I samband med tertialrapport 2 prognostiseras ett nettoutfall exklusive ansökta budgetjusteringar om 114,9 mnkr, dvs. en prognos som ligger i nivå med budget.

Nettoutfall inklusive ansökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr prognostiseras till 115,9 mnkr.

Prognosen för bruttokostnaderna för förvaltningen är 249,1 mnkr medan intäkterna beräknas uppgå till 133,2 mnkr. Nämnden bedömer att planerade fasta tillsynsavgifter kommer att motsvara budgeterat utfall, dock minskar tillsynsintäkter pga. vikande antal ansökningar för värmepumpar.

Nedanstående tabell visar differensen per avdelning mellan budget år 2018 och helårsprognosen 2018.

	VP 2018	Prognos 2018	Diff mot VP 2018	Varav ansökta budget- justeringar	Varav omslutnings- förändringar
<i>Intäkter</i>					
Plan och miljö	31,0	31,3	0,3		
varav miljöbilsprojekten	4,6	4,9	0,3		
Hälsoskydd	33,0	30,6	-2,3		-1,0
Livsmedelskontroll	47,7	48,0	0,4		
Miljöanalys	3,2	3,5	0,3		
SLB-analys	12,1	12,7	0,5		0,5
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT- projekt, MSL	4,7	7,1	2,4		2,0
Summa intäkter	131,8	133,2	1,5	0,0	1,5
<i>Kostnader</i>					
Plan och miljö	62,1	62,5	0,4		
-varav miljöbilar	10,7	11,0	0,3		
Hälsoskydd	40,1	38,8	-1,4		-1,0
Livsmedelskontroll	46,6	47,0	0,4		
Miljöanalys	35,3	35,8	0,5	1,0	
SLB-analys	19,4	20,0	0,5		0,5
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT- projekt, MSL	43,0	45,0	2,0		2,0
Summa kostnader	246,7	249,1	2,5	1,0	1,5
Netto	114,9	115,9	1,0	1,0	0,0

Avdelningen Hälsoskydd prognostiserar lägre tillsynsintäkter pga. personalbrist (föräldraledigheter, personalomsättning, sjukdom och VAB), vikande antal tillståndsansökningar för värmepumpar samt nya uppdrag som har tagit tillsynspersonal i anspråk. Minskningen av tillsynsintäkter på avdelning hälsoskydd balanseras delvis av högre tillsynsintäkter på övriga avdelningar och delvis med lägre personalkostnader.

Avdelningen Miljöanalys prognostiserar något lägre personalkostnader pga. personalomsättning och sjukskrivningar. Arbete med lokala åtgärdsprogram fortlöper och ska, enligt nuvarande planering, vara klara år 2019. Hittills i år har förvaltningen fått 7,7 mnkr för detta arbete. Redan nu är 7,9 mnkr uppbokade i avslutade upphandlingar och nya upphandlingar pågår. Totalt behövs 8,7 mnkr för att utföra det planerade arbetet för 2018. Därför ansöker förvaltningen om 1,0 mnkr i budgetjustering i samband med tertialrapport 2. För mer detaljerad beskrivning se bilaga 4.

Övriga avdelningar prognostiserar mindre avvikelser mot budget.

Tabellen nedan visar avvikelser per kostnadsslagsnivå enligt SLKs fördelning.

<i>Mnkr</i>	Nämndens budget	Prognos på årsutfall	Avvikelse
<i>Kostnader</i>			
Tillsyn/myndighetsutövning	115,8	115,0	-0,8
Miljöövervakning	48,6	49,0	0,4
Miljöbilar	10,7	10,9	0,2
Energi och klimat	14,4	14,9	0,5
Gemensam verksamhet	38,4	38,4	0,0
Externfinansierade projekt	17,1	19,5	2,5
<i>Summa kostnader</i>	244,9	247,7	2,8
<i>Intäkter</i>			
Tillsyn/myndighetsutövning	-96,5	-94,8	1,7
Miljöövervakning	-11,6	-11,3	0,3
Miljöbilar	-4,7	-4,9	-0,3
Energi och klimat	-2,6	-2,9	-0,3
Gemensam verksamhet	0,0	-0,4	-0,4
Externfinansierade projekt	-16,3	-18,8	-2,5
<i>Summa intäkter</i>	-131,7	-133,2	-1,5
avskrivningar	1,7	1,4	-0,3
internräntor	0,0	0,0	0,0
<i>Verksamhetens nettokostnader inkl. kap kostnad</i>	114,9	115,9	1,0

Tabellen ger en något missvisande bild: enligt stadsledningskontorets anvisningar har 1,0 mnkr, som ansökts om för arbete med lokala åtgärdsprogrammen, inkluderats i prognosbeloppet. Om medlen beviljas blir alltså det nya nettot 115,9 mnkr, vilket är ett balanserat resultat.

Differenser mot VP 2018 beror främst på

- Omslutningsförändringar inom projektverksamheten om 2,5 mnkr (både kostnader och intäkter ökar).
- Omslutningsförändringar för minskade intäkter och kostnader inom tillsynen om 1,0 mnkr (personalbrist och omprioriteringar) samt vikande antal ansökningar för värmepumpar om 0,7 mnkr.
- Ansökning om budgetjustering om 1,0 mnkr för 2018 ur Central medelsreserv 2 för fortsatt arbete med lokala åtgärdsprogram.

Övriga kostnadsslag prognostiserar mindre avvikelse mot budget.

Risker som kan påverka ekonomin

Det finns få risker för att resultatet under innevarande år inte skall uppnås. Förvaltningen flyttar till tillfälliga lokaler i Separatorhuset. Det kan påverka produktionen och därmed ytterligare minska prognostiserade intäkter. Förvaltningen vidtar åtgärder för att säkerställa att flytten genomförs på det bästa sättet.

Investeringar

Investeringarna beräknas ligga 0,7 mnkr lägre än budget 2018 pga. långdragna med upphandlingar och personalbrist inom upphandling och inköp.

Omslutningsförändringar

Nämnden begär omslutningsförändring med sammanlagt 1,5 mnkr för:

- Ökade kostnader och intäkter inom projekt Migrering av E-tjänster, 2,0 mnkr (avdelningen Verksamhetsstöd).
- Ökade kostnader och intäkter inom projekt Stockholmsluft, medel från Smart stad för framtagande av astmariskkartor, 0,5 mnkr (avdelningen SLB).
- Minskade kostnader och intäkter inom tillsyn pga. personalomsättning, sjukskrivningar och omprioriteringar, 1,0 mnkr (avdelningen Hälsoskydd).

Budgetjusteringar

Nämnden föreslås ansöka om budgetjustering med 1,0 mnkr från central medelsreserv 2 för framtagande av lokala åtgärdsprogram och de underlag som krävs för att kunna föreslå åtgärder (se bilaga 4).

Analys av balansräkning

Enligt stadens anvisningar ska balansräkningen per 2018-08-31 kommenteras mot balansräkningen 2017-12-31:

- Inventarier minskade under perioden med 0,9 mnkr eftersom avskrivningar var högre än nyanskaffningar.
- Kundfordringarna per den 31 augusti 2018 var något lägre än vid årsskiftet beroende på att fakturering avseende timdebitering inom miljöbalken sker mer löpande under året.
- Andra kortfristiga fordringar var på samma nivå som vid årsbokslutet (ca 4,7 mnkr). Fordring är mot SLK för projekt inom Digital förnyelse samt mot EU. Fordringarna kommer att regleras efter årsskiftet.
- Diverse kortfristiga fordringar ökade markant som beror på att moms byggs upp under året och bokförs hos SLK först vid årsbokslutet.
- Förutbetalda kostnader (leverantörer) var något lägre än vid årsskiftet. Största delen av förutbetalda kostnader är hyror.
- De upplupna intäkterna var 0 per 2018-08-31. Minskningen beror på att filen med sista tillsynsfaktureringen för 2017 inte var inläst i Agresso per 2017-12-31 och därför bokades upp manuellt.
- Leverantörsskulden minskade med 17,4 mnkr vilket förklaras av att skulden till leverantörer generellt är lägre vid tertial 2 än vid ett årsskifte.
- Övriga kortfristiga skulder, vilka främst består av förskott av projektmedel inbetalda av EU och staten, minskade med 34,6 mnkr beroende på ökade upparbetade kostnader under perioden och utbetalningar till partners inom projekten (mest inom projekt GrowSmarter).
- Förutbetalda intäkter, vilka består av inbetalningar inom fast årlig tillsyn och livsmedelskontrollen, ökade med 21,9 mnkr under perioden. Inbetalningarna inkommer till nämnden redan i mars men periodiseras, dvs. intäktsförs, månadsvis. Periodisering av förutbetalda intäkter avser interna bokningar som kommer summera till 0 på årsbasis.
- Övriga interimsskulder minskade med 0,9 mnkr pga. minskning av upplupna kostnader eftersom det är svårare att få in fakturor vid jul/årsbokslutet. Enligt redovisningsreglerna uppbokas dessa manuellt.

Nedan visas mer detaljerat balansräkningen.

Balansräkning

	Förändring		
	Per 2017-12-31	201801-201808	Per 2018-08-31
12 Maskiner och inventarier	2 609 852,55	-859 768,78	1 750 083,77
Anläggningstillgångar	2 609 852,55	-859 768,78	1 750 083,77
15 Kundfordringar	8 932 767,00	-217 228,00	8 715 539,00
16 Fordringar hos anställda	0,00	0,00	0,00
16 Fordringar hos staten och EU	0,00	396 000,00	396 000,00
16 Andra kortfristiga fordringar	4 753 571,16	-76 803,73	4 676 767,43
16 Ingående mervärdesskatt	0,00	6 872 616,93	6 872 616,93
16 Värderreglering av diverse kortfristiga fordringar	0,00	0,00	0,00
16 Diverse kortfristiga fordringar	4 753 571,16	7 191 813,20	11 945 384,36
17 Förutbetalda kostnader	5 042 927,44	-384 934,91	4 657 992,53
17 Upplupna intäkter	1 164 899,00	-1 164 899,00	0,00
17 Övriga interimfordringar	0,00	0,00	0,00
17 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6 207 826,44	-1 549 833,91	4 657 992,53
Omsättningstillgångar	19 894 164,60	5 424 751,29	25 318 915,89
Summa Tillgångar	22 504 017,15	4 564 982,51	27 068 999,66
Eget kapital	55 245 946,10	-32 280 107,43	22 965 838,67
Avsättningar	0,00	0,00	0,00
Långfristiga skulder	0,00	0,00	0,00
24 Kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder	-18 860,00	17 296,00	-1 564,00
25 Leverantörsskulder	-19 518 184,31	17 358 175,08	-2 160 009,23
26 Moms och särskilda punktskatter	0,00	-1 422 351,31	-1 422 351,31
28 Övriga kortfristiga skulder	-54 762 946,02	34 623 856,18	-20 139 089,84
29 Upplupna löner	-123 726,00	3 726,00	-120 000,00
29 Upplupna sociala avgifter	-53 809,00	1 509,00	-52 300,00
29 Förutbetalda intäkter	-2 165 130,00	-21 926 719,21	-24 091 849,21
29 Övriga interimsskulder	-1 107 307,92	-940 366,82	-2 047 674,74
29 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-3 449 972,92	-22 861 851,03	-26 311 823,95
Kortfristiga skulder	-77 749 963,25	27 715 124,92	-50 034 838,33
Summa Skulder & Eget kapital	-22 504 017,15	-4 564 982,51	-27 068 999,66

Synpunkter och klagomål

Ytterst få serviceanmärkingar inkommer på miljöförvaltningens verksamhet. Förvaltningen uppdaterade under 2016 sina rutiner för hantering av serviceanmärkingar för en bättre åtskillnad mellan serviceanmärkingar och klagomål som faller under tillsynslagstiftningen

för att säkerställa att inkomna serviceanmärkningar registreras och hanteras på korrekt sätt. Antalet inkomna serviceanmärkningar är alltså lågt och under perioden januari till och med augusti 2018 har tre serviceanmärkningar inkommit.

Kvalitetsarbete

Grunden för allt kvalitetsarbete är kompetenta medarbetare, och förvaltningen satsar på såväl extern som intern kompetensutveckling i olika former. Förvaltningen mäter verksamhetens kvalitet bland annat genom NKI (Nöjd Kund Index), Nöjd Medborgarundersökning samt internkontroll. Förvaltningen har även en genomgripande uppföljning av både tillsynsarbetet och den övriga verksamheten.

Under året erhåller förvaltningen också 400 000 kronor extra för arbete med krisberedskap. Medlen har använts till bl.a. upphandling av saneringsberedskap vid utbrott av allvarlig smitta samt uppdrag från borgarrådet att utreda möjligheten till att göra en inventering av kyltornen i kommunen med anledning av risk för legionella.